

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Diana Petronio
Mentorica: doc.dr. Maja Bučar

RAZVOJNA POMOČ EVROPSKIH DRŽAV

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2005

SEZNAM KRATIC

ACP African, Carribean and Pacific states (države Afrike, Karibov in Pacifika povezane z EU)

ATP Aid and Trade Provision (uredba o pomoči in trgovanju)

BDP bruto domači proizvod

C2D Contract for debt reduction and development (pogodba za zmanjšanje dolga in razvoj)

CDC Commonwealth Development Corporation

CFA Comunauté Financierè Africaine (Afriška finančna skupnost)

CICID Inter-ministerial Committee for International Co-operation and Development (medministrski odbor za mednarodno sodelovanje in razvoj)

DAC Development Assistance Committee (Odbor za razvojno pomoč)

DAG Development Assistance Group (Skupina za razvojno pomoč)

DANIDA Danish International Development Assistance Unit (Danska agencija za mednarodno razvojno pomoč)

DFID Department For International Development (Oddelek za mednarodni razvoj)

DKK danska krona

DVR dežele v razvoju

EBRD European Bank for Reconstruction and Development (Evropska banka za obnovo in razvoj)

EDF European Development Fund (Evropski razvojni sklad)

EIB European Investment Bank (Evropska investicijska banka)

EU Evropska unija

EUR euro

FAO Food and Agriculture Organisation (Organizacija za prehrano in kmetijstvo)

HCCI High Council for International Co-operation (Svet za mednarodno sodelovanje)

HDI Human Development Index (indeks človeškega razvoja)

HIPC Heavily Indebted Poor Countries (Iniciativa za pomoč zelo zadolženim revnim državam)

IDA International Development Association (Mednarodno razvojno združenje)

IMF International Monetary Fund (Mednarodni denarni sklad)

MDG Millenium Development Goals (milenijski razvojni cilji)

OCT Overseas Countries and Territories (čezmorske države in ozemlja)

ODA Official Development Assistance (javna razvojna pomoč)

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)

OEEC Organisation for European Economic Co-operation (Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje)

OPEC Organisation of Petroleum Exporting Countries (Organizacija držav izvoznic nafte)

OZN Organizacija združenih narodov

PSZ Priority Solidarity Zone (prednostno solidarnostno območje)

SND skupnost neodvisnih držav

UNCTAD United Nations Conference on Trade and Development (Mednarodna konferenca ZN za trgovino in razvoj)

UNDP United Nations Development Programme (Program OZN za razvoj)

UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees (Visoki komisar OZN za begunce)

UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund (Mednarodni sklad OZN za pomoč otrokom)

UNIDO United Nations Industrial Development Organisation (Organizacija ZN za industrijski razvoj)

USD ameriški dolar

WHO World Health Organisation (Svetovna zdravstvena organizacija)

WTO World Trade Organisation (Svetovna trgovinska organizacija)

SEZNAM TABEL

Tabela 2.1: Milenijski razvojni cilji	8
DANSKA	
Tabela 3.1: 10 največjih prejemnic danske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih za 2002/2003	23
Tabela 3.2: Razdelitev danske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	24
Tabela 3.3: Razdelitev danske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	24
Tabela 3.4: Prispevek Danske mednarodnim organizacijam v letih 2000-2002 v milijonih USD in v odstotkih za leto 2002	25
Tabela 3.5: Razdelitev danske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih USD in v odstotkih	25
FRANCIJA	
Tabela 3.6: 10 največjih prejemnic francoske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih	35
Tabela 3.7: Razdelitev francoske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	35
Tabela 3.8: Razdelitev francoske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	35
Tabela 3.9: Prispevek Francije mednarodnim organizacijam v letih 2000-2002 v milijonih USD in v odstotkih	36
Tabela 3.10: Razdelitev francoske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih USD	37
VELIKA BRITANIJA	
Tabela 3.11: 10 največjih prejemnic britanske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih	46
Tabela 3.12: Razdelitev britanske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	46
Tabela 3.13: Razdelitev britanske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih	47
Tabela 3.14: Prispevek Velike Britanije mednarodnim organizacijam v milijonih funtov	47
Tabela 3.15: Razdelitev britanske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih funtov in v odstotkih za 2003/2004	48
UČINKOVITOST POMOČI	
Tabela 4.1: Javna razvojna pomoč kot delež BDP v letih 1993-2003	53
Tabela 4.2: Indeks človekovega razvoja (HDI) po regijah v letu 2002	56
Tabela 4.3: Razvojna pomoč članic OECD po regijah v milijonih USD in v odstotkih za 2002/2003	57
Tabela 4.4: 10 največjih afriških prejemnic razvojne pomoči v milijonih USD v 2002	57

KAZALO

1. UVOD	6
2. KAJ JE RAZVOJ?	8
2.1 DEFINICIJA DEŽEL V RAZVOJU (DVR)	9
2.1.1. Program ZN za razvoj (United Nations Development Programme - UNDP).....	9
2.1.2. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).....	10
2.1.3. Svetovna banka (World Bank)	10
2.2. DEFINICIJA RAZVOJNE POMOČI	11
2.2.1. OZN in razvojna pomoč	12
2.2.2. OECD in razvojna pomoč	13
2.2.3. Svetovna banka in razvojna pomoč.....	15
2.2.4. Evropska unija in razvojna pomoč.....	16
2.3. OBLIKE RAZVOJNE POMOČI	18
2.4. ZAKAJ PODELJEVATI RAZVOJNO POMOČ?.....	19
2.5. ZAKAJ DVR SPREJEMAJO RAZVOJNO POMOČ?	21
3. RAZVOJNA POLITIKA	22
3.1. RAZVOJNA POLITIKA DANSKE	23
3.1.1. Model nordijske pomoči.....	23
3.1.2. Zgodovina danske razvojne pomoči.....	24
3.1.3. Organizacijski okvir	26
3.1.4. Akterji, pomembni za dansko razvojno politiko	26
3.1.5. Prejemniki danske pomoči	28
3.1.6. Ocena danske razvojne pomoči	31
3.2. RAZVOJNA POLITIKA FRANCIJE.....	34
3.2.1. Zgodovina francoske razvojne pomoči	34
3.2.2. Organizacijski okvir	37
3.2.3. Akterji, pomembni za francosko razvojno politiko.....	38
3.2.4. Prejemniki francoske pomoči.....	39
3.2.5. Ocena francoske razvojne pomoči	42
3.3. RAZVOJNA POMOČ VELIKE BRITANIJE.....	45
3.3.1. Zgodovina britanske razvojne pomoči	45
3.3.2. Organizacijski okvir	48
3.3.3. Akterji, pomembni za razvojno politiko Velike Britanije.....	49
3.3.4. Prejemniki pomoči Velike Britanije.....	50
3.3.5. Ocena britanske razvojne politike.....	53
4. UČINKOVITOST POMOČI IN NJEN POMEN ZA DVR.....	56
4.1. KOLIČINA POMOČI	57
4.2. KAKOVOST RAZVOJNE POMOČI.....	59
4.3. NAPAKE DONATORJEV PRI RAZDELJEVANJU RAZVOJNE POMOČI.....	60
4.4. POMEN POMOČI ZA AFRIKO	61
4.4.1. Zgodovinski vzroki afriške nerazvitosti	63
4.4.2. Neuspešnost razvojne pomoči v Afriki	64
4.4.3. Uganda	65
4.4.4. Tanzanija	66
5. ZAKLJUČEK.....	68
6. SEZNAM VIROV.....	70
7. PRILOGE	77

1.UVOD

Nihče od nas si ne želi biti lačen ali brez strehe nad glavo. Imamo možnost zdravstvene oskrbe in lahko si prostovoljno izberemo poklic. Če bi se rodili v kateri od dežel v razvoju, bi se naša možnost izbire močno zmanjšala ali bi bila celo odvisna od sredstev, ki jih bogate države namenjajo nerazvitim državam.

Večina DVR je bila v preteklosti koloniziranih, kar je vplivalo na njihove družbene in ekonomske razmere. Bivši gospodarji so še danes pomemben element njihovega gospodarstva in vplivajo nanj tudi preko razvojne pomoči. Vendar slednja danes ni izključna domena nekdanjih kolonialnih velesil. Kot inštrument zunanje politike so jo sprejele tudi druge države.

Zgodovino razvojne pomoči je smiselno razdeliti na dve obdobji: na hladno vojno in na obdobje po njej. Namen zunanje pomoči v času bipolarne razdelitve mednarodne skupnosti ni bil razvoj, temveč pridobivanje političnih zavezništev. Dežele v razvoju so v tem obdobju dobivale velike količine pomoči, a brez razvojnega učinka. Po koncu hladne vojne, ko je sistem zavezništev izgubil na pomenu, so prišle v ospredje nove teme in poudarki. Razvite države so se začele zavedati perečega problema svetovne revščine. V svoji nalogi bom poskušala potrditi naslednjo hipotezo:

»V devetdesetih letih 20.stoletja je zmanjševanje revščine redefiniralo razvojno politiko bogatih držav.«

V prvem poglavju bom najprej predstavila pojem razvoja, s pomočjo katerega bom definirala razvojno pomoč ter razložila, katere države sodijo med DVR. Namen tega poglavja ni natančna opredelitev teorij in modelov razvoja, temveč oris položaja, v katerem se danes nahaja razvojna pomoč v mednarodni skupnosti. Predstavila bom prispevek, ki so ga OZN, OECD, EU in Svetovna banka dale konceptu razvojne pomoči. Posebno pozornost bom namenila OECD, ki je najpomembnejša organizacija, ki združuje bilateralne donatorke in predlaga smernice mednarodne razvojne pomoči. V nadaljevanju bom razčlenila, kaj vse sodi v razvojno pomoč in kakšne oblike razvojne pomoči poznamo. Zaključni del poglavja bom posvetila razlogom, zaradi katerih se razvite države odločajo za podeljevanje pomoči in na drugi strani, zakaj jo dežele v razvoju sprejemajo.

Drugo poglavje je posvečeno razvojni politiki. V prvem delu bom definirala razvojno politiko, v posameznih podpoglavjih pa opisujem razvojne politike Danske, Francije in Velike Britanije. Pri vsaki državi bom predstavila zgodovino razvojne politike, organizacijski okvir, prejemnice, akterje, sektorsko porazdelitev in oceno razvojne politike vsake države. Francijo in Veliko Britanijo sem izbrala zaradi posebnega odnosa, ki ga imata nekdanji gospodarici s številnimi DVR, Dansko pa zaradi njene edinstvene razvojne politike.

V zadnjem poglavju bom opisala nekatere vidike učinkovitosti pomoči in pomen, ki ga ima razvojna pomoč za dežele v razvoju. Na primeru Afrike bom poskušala ugotoviti, zakaj se kontinent, ki je deležen največ pomoči, tako počasi razvija. Poskušala bom ugotoviti, ali je prišlo po koncu hladne vojne do sprememb v razvojni pomoči na afriški celini. V ta namen bom na kratko opisala današnjo situacijo v Ugandi in Tanzaniji.

Pri svojem delu bom uporabila opisno metodo, analizo dokumentov in statistik ter sekundarno analizo.

Delo bom zaključila z oceno analize, preverjanjem hipoteze in vrednotenjem celotnega problema.

2. KAJ JE RAZVOJ?

Razvoj je večdimenzionalen proces, ki vključuje reorganizacijo celotnega gospodarskega in socialnega sistema. Poleg izboljšav v prihodkih, vključuje tudi radikalne spremembe v institucionalnih, socialnih in administrativnih strukturah ali celo spremembo verovanj in navad (Todaro 1989:62).

V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja so razvoj videli kot izključno gospodarski fenomen. Gospodarsko gledano je pomenil sposobnost ustvariti in obdržati gospodarsko rast na 5% ali 7% letni ravni. Rast BDP naj bi se potem avtomatično »prelila« k množicam v obliki služb. Vendar sama gospodarska rast ni bila dovolj, saj ni prinesla sprememb v življenjskih standardih večine državljanov. V sedemdesetih letih pride do redefinicije razvoja: v ospredje stopijo problemi revščine, nezaposlenosti in neenakosti. Razvoju dodajo neekonomsko komponento, razvoj tako predstavlja spremembo celotnega socialnega sistema. Pri tem gre za oddaljevanje od življenjskih pogojev, ki jih prebivalci razumejo za nezadovoljive, in približevanje k situaciji, ki jo dojemajo za materialno in duhovno boljšo (Todaro 1989:87-88).

Vsi posamezniki in družbe si želijo biti preskrbljeni. Pomembno je, da dosežejo samospoštovanje in da so svobodni. Ne glede na to, da se pomen vrednot neprestano spreminja tako od družbe do družbe kot od posameznika do posameznika, jih je mogoče v različnih oblikah prepoznati.

Vrednote razvoja so tri:

1. sposobnost zadovoljevati osnovne potrebe (hrana, dom, zdravje, varnost). Osnovna funkcija gospodarske aktivnosti je čim večjemu številu ljudi zagotoviti sredstva za preseganje brezizhodnega položaja in revščine.
2. samospoštovanje (biti človek). Gre za vrednoto, ki se zelo razlikuje od družbe do družbe. Ob vsiljevanju razumevanja razvoja kot kopičenja materialnih dobrin lahko postane revščina sramotna in jemlje revnemu človeku samospoštovanje.
3. svoboda (imeti možnost izbire). Bogastvo omogoča večji nadzor nad naravo in s tem emancipira prebivalstvo od odvisnosti od narave, nevednosti, drugih ljudi in dogmatičnih verovanj. K svobodi štejemo tudi politično svobodo, svobodno odločanje o potomcih itd.. (Todaro 1989:89, Bučar in Rojec 2001:17, 18).

Da bi omenjene vrednote postale resničnost, je potrebno povečati razpoložljivost sredstev in poskrbeti za njihovo enakomerno razdelitev med prebivalstvom. Ob tem je nujno dvigniti življenjsko raven (boljša izobrazba, zaposlitev, večji dohodki, večja skrb za humanitarne vrednote) in tako omogočiti zunanje pogoje za večje samospoštovanje. Nazadnje je potrebno povečati možnosti gospodarske in socialne izbire, ki bodo posameznikom omogočile, da se osvobodijo drugih ljudstev, kot tudi neznanja in človeške bede (Todaro 1989:90-91, Bučar in Rojec 2001:18).

Razvoj je torej kompleksen, dolgotrajen proces, v katerem je nemogoče ločiti gospodarske od negospodarskih dejavnikov. Prvim se običajno dodajo neekonomski socialni indikatorji (npr. pismenost, leta šolanja, št. zdravnikov, stanovanj, telefonskih priključkov...), ki omogočajo oceno razvitosti neke družbe ali države in primerjavo z drugimi državami. S sistematičnim zbiranjem in analiziranjem statistik pa lahko iz leta v leto spremljamo napredek DVR.

2.1 DEFINICIJA DEŽEL V RAZVOJU (DVR)

Kriteriji, ki določajo, v katero skupino sodijo države glede na stopnjo razvoja, se razlikujejo glede na to, katera organizacija jih oblikuje. Oglejmo si, katere so dežele v razvoju na podlagi kriterijev UNDP, OECD in Svetovne banke.

2.1.1. Program ZN za razvoj (United Nations Development Programme - UNDP)

UNDP je oblikoval indeks človekovega razvoja (ang. Human Development Index-HDI), ki je danes najpogosteje uporabljen kazalec razvoja; združuje finančne kazalce in neekonomske socialne indikatorje¹ (Bučar in Rojec 2001:7-8). Glede na HDI so države razvrščene v tri skupine:

1. visok človeški razvoj: države s HDI 0,800 in več (55 držav);
2. srednje visok človeški razvoj: države s HDI od 0,500 do 0,799 (86 držav);
3. nizek človeški razvoj: države s HDI nižjim od 0,500 (36 držav²) (UNDP 2004).

¹ HDI se izračuna s pomočjo določanja minimalne in maksimalne vrednosti za vsakega od indikatorjev. Ti indikatorji so: BDP na prebivalca, izražen kot kupna moč, pričakovana življenjska doba ob rojstvu in stopnja izobrazbe, izračunana na podlagi pismenosti odraslih in števila let šolanja (Bučar in Rojec 2001:8).

² Od teh se 32 držav nahaja v Afriki.

2.1.2. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)

OECD razvršča države na podlagi BDP na prebivalca. Na njegovi podlagi je nastal tudi spisek držav, ki ga Odbor za razvojno pomoč (ang. Development Assistance Committee-DAC) uporablja v statistične namene, za pomoč pri merjenju in razvrščanju pomoči ter drugih prilivov iz članic³ DAC (Internet 2). Spisek obnovijo vsaka 3 leta. Razdelitev držav na podlagi BDP na prebivalca je naslednja:

1. države z visokim prihodkom (High Income Countries): BDP na prebivalca več kot 9206 USD v letu 2001;
2. države z višjim srednjim prihodkom (Upper Middle Income Countries): BDP na prebivalca od 2976 do 9205 USD v letu 2001;
3. države z nižjim srednjim prihodkom (Lower Middle Income Countries): BDP na prebivalca od 746 do 2975 USD v letu 2001;
4. države z nizkim prihodkom (Other Low Income Countries): BDP na prebivalca manj kot 745 USD v letu 2001;
5. najmanj razvite države (Least Developed Countries) (Internet 3).

2.1.3. Svetovna banka (World Bank)

Skupina Svetovne banke⁴ je družina petih samostojnih mednarodnih institucij. Je najvplivnejša med vsemi mednarodnimi bankami za financiranje razvoja (Mrak 2002:455). Sredstva Svetovne banke so dostopna samo gospodarsko manj razvitim državam članicam. V analitične in operacionalne namene (med drugim za ugotavljanje upravičenosti do sredstev) so države razdeljene glede na BDP na prebivalca. Med DVR sodijo države s prihodkom 9075 USD ali manj v letu 2002 (Internet 4).

Kvalifikaciji OECD in Svetovne banke sta si precej podobni. Deloma je to zato, ker gre za organizaciji, v katerih razvite države odločajo o podeljevanju razvojne pomoči. Ob tem je treba dodati, da OECD ne podeljuje sredstev DVR, ampak je zgolj forum, kjer se tržne demokracije pogovarjajo o gospodarskih, socialnih in okoljskih izzivih svetovnega

³ Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Japonska, Luksemburg, Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija, ZDA in Evropska komisija (Internet 1)

⁴ M. Mrak loči med Skupino Svetovne banke, s katero označuje vseh 5 institucij; IBRD (Mednarodna banka za obnovo in razvoj), IDA (Mednarodno razvojno združenje), IFC (Mednarodna finančna korporacija), MIGA (Mednarodna agencija za zavarovanje investicij) in regionalne banke za financiranje razvoja. Termin Svetovna banka pa uporablja kot skupni naziv za IBRD in IDA (Mrak 2002:455).

gospodarstva. Kljub temu da njenih 30 članic proizvede 60 odstotkov svetovnih proizvodov in storitev, nima ekskluzivnega članstva. Pomen OECD za razvoj lahko na kratko povzamemo z dejstvom, da članice DAC razdelijo več kot 90 odstotkov javne razvojne pomoči (Internet 5).

Drugi razlog, zaradi katerega sta si kvalifikaciji podobni, gre pripisati izbiri indikatorja (BDP na prebivalca), na podlagi katerega so države razvrščene. Namen kvalifikacij na podlagi prihodka na prebivalca je, kot sledi iz obrazložitev tako OECD kot Svetovne banke, zgolj analitičen; to pa nam ne pove veliko o značilnostih gospodarstev DVR.

DVR so tiste države, ki niso sposobne razvijati vrednot razvoja in dosežati ciljev le-tega. Zanje so značilni nizek dohodek na prebivalca, nizka življenjska raven in nizke stopnje produktivnosti. Gre za države z visoko rastjo prebivalstva, naraščajoče stopnje nezaposlenosti in podzaposlenosti. Odvisne so od kmetijske proizvodnje in izvoza primarnih izdelkov, velikokrat jih bremeni odplačevanje dolgov iz preteklosti, kar jih dela še dodatno ranljive in odvisne v mednarodni skupnosti (Todaro 1989: 27).

2.2. DEFINICIJA RAZVOJNE POMOČI

Najbolj enostavno definiramo razvojno pomoč kot priliv kapitala v manj razvite države z namenom pospešiti razvoj in s tem izboljšati življenjske pogoje državljanov DVR. Todaro opredeljuje zunanjo pomoč kot pritoke kapitala, ki ustrezajo dvema kriterijema:

1. z vidika dajalca pomoči je njihov namen nekomercialen,
2. zanje so značilni pogoji, ugodnejši od komercialnih, tj. predvsem nižje obrestne mere in daljši rok odplačevanja (Todaro 1989: 481).

Ugodno razvojno pomoč sestavljajo bilateralna finančna darila (ang. grants), bilateralni koncesijski krediti (ang. loans), tehnična podpora (ang. technical assistance) in multilateralna pomoč, ki jih dajejo članice DAC in OPEC z namenom promocije gospodarskega razvoja in blaginje (Todaro 1989: 482, 639).

Javna razvojna pomoč je po Mraku del mednarodnih tokov kapitala iz javnih virov in vključuje koncesijske kredite iz javnih virov (ang. official concessional loans), nepovratna sredstva (ang. official grants) in ostale javne razvojne finance (ang. other official development finance). Vsak od zgornjih virov pa se deli še na bilateralne in multilateralne vire (Mrak 2002: 555-556).

Da bi lažje izračunali obseg javne razvojne pomoči, je OECD razvil metodologijo, ki temelji na »stopnji darila« (ang. grant element). Nepovratna finančna pomoč ima stopnjo darila 100, komercialni kredit pa 0. Stopnjo darila se izračuna na podlagi podatkov o roku odplačila kredita, obdobju mirovanja pred začetkom odplačevanja glavnice in o višini obrestne mere. Da se kredit uvrsti med javno razvojno pomoč, mora imeti stopnjo darila najmanj 25 (Mrak 2002: 555).

2.2.1. OZN in razvojna pomoč

OZN je bila prva mednarodna vladna organizacija, ki se je začela sistematično ukvarjati z vprašanjem razvoja. Po končani dekolonizaciji, ko se je število članic močno povečalo in je postalo jasno, da bodo novonastale države potrebovale pomoč pri razvoju, so vprašanja razvoja dobila nov zagon. Leta 1965 nastane Program ZN za razvoj (UNDP); leto prej ustanovijo UNCTAD. Šestdeseta leta 20. stoletja razglasijo za prvo dekada razvoja⁵. Eden od ciljev za vsako dekada razvoja je bil letni transfer sredstev 1% BDP razvitih držav, od tega naj bi 0,7% BDP prihajal iz zasebnega sektorja (Bennet in Oliver 2002: 316). Ta cilj ostaja do danes večinoma neizpolnjen.

Septembra 2000 je na UN Millenium Summit 189 držav podpisalo končno deklaracijo, v kateri so se zavezale, da bodo izvajale ukrepe, ki bodo zmanjšali revščino v svetu. Oblikovali so 8 ciljev – t.i. milenijski razvojni cilji (ang. Millenium Development Goals - MDG), ki so danes vodilo prizadevanj vseh organizacij, ki se ukvarjajo z razvojem (Internet 6). Opisani so v tabeli 2.1.

⁵ Sedemdeseta leta postanejo druga dekada razvoja, osemdesta tretja, devetdeseta leta 20. stoletja pa četrta dekada razvoja.

Tabela 2.1: Milenijski razvojni cilji

Cilj	Razlaga
1. Izkoreniniti skrajno revščino in lakoto	V obdobju 1990-2015 razpoloviti delež ljudi, ki živijo z manj kot 1 \$ na dan, in tistih, ki trpijo za lakoto.
2. Doseči univerzalno osnovno šolanje	Do leta 2015 naj bi vsi dečki in deklice lahko dokončali osnovno šolanje.
3. Podpirati enakost med spoloma in okrepiti položaj žensk	Do leta 2015 izkoreniniti neenakost spolov v osnovnem in srednjem šolstvu.
4. Zmanjšati smrtnost otrok	V obdobju 1990-2015 za 2/3 zmanjšati smrtnost otrok do 5. leta.
5. Izboljšati zdravje mater	V obdobju 1990-2015 zmanjšati smrtnost mater za 3/4.
6. Premagati HIV/AIDS, malarijo in druge bolezni	Do 2015 ustaviti širitev HIV/AIDS, malarije in drugih bolezni.
7. Zagotoviti ekološko okolje	Trajnostni razvoj integrirati v politiko posameznih držav, do 2015 razpoloviti št. ljudi brez dostopa do pitne vode.
8. Razviti globalno partnerstvo za razvoj	Razviti odprt, predvidljiv in nediskriminatoren trgovinski in finančni sistem, ki bo temeljil na določenih pravilih. Obravnavati je treba posebne potrebe najmanj razvitih držav, držav brez dostopa do morja in otoških držav. V sodelovanju z DVR razviti in uresničevati strategije za spodobno in produktivno mladinsko delo. V sodelovanju s farmacevtskimi podjetji zagotoviti dostop do zdravil, nujno potrebnih za DVR. V sodelovanju z zasebnim sektorjem povečati dostopnost novih, zlasti informacijskih in komunikacijskih tehnologij.

Vir: Svetovna banka (Internet 6)

2.2.2. OECD in razvojna pomoč

OECD je edinstveni forum za konzultacije, razprave in ocenjevanje razvojnih politik posameznih članic. Jedro razvojnih prizadevanj OECD in njenih članic predstavlja Odbor za razvojno pomoč (ang DAC- Development Assistance Committee), čigar zgodovina sega v šestdeseta leta 20. stoletja.

Na sestanku posebnega odbora za gospodarstvo OEEC⁶, so 13. januarja 1960 ustanovili skupino za razvojno pomoč (ang. DAG – Development Assistance Group). DAG je postal forum za posvetovanje donatorjev⁷, nastal pa je na pobudo ZDA.

Decembra 1960 so podpisali konvencijo, ki reorganizira OEEC v OECD. Vključitev »razvoja« v ime poudarja nov vidik mednarodnega sodelovanja (Führer 1996). Istega leta se

⁶ Organisation for European Economic Co-operation

⁷ Ustanovne članice so Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Portugalska, Velika Britanija, ZDA in Evropska komisija.

je DAG reorganiziral in preimenoval v DAC, s posebno resolucijo pa so mu določili njegov mandat.

Mandat DAC

1. Odbor se bo posvetoval o metodah, ki bodo omogočile večjo dostopnost sredstev za pomoč državam in ozemljem v procesu gospodarskega razvoja in lažji dostop do dolgoročnih sredstev in druge razvojne pomoči.
2. DAC v celoti prevzame funkcije, značilnosti in članstvo DAG.
3. DAC daje priporočila državam članicam v zvezi z zadevami v njegovi pristojnosti (Führer 1996).

Eden ključnih dokumentov, ki definirajo dejavnost DAC, je Resolucija o skupnem prizadevanju za razvoj (ang. Resolution of the common aid effort). V resoluciji DAC:

1. priporoči članicam, naj si prizadevajo za skupen cilj zagotovitve večje količine sredstev za manj razvite države ter za povečanje učinkovitosti teh sredstev.
2. Zaključi, da je za zdravo gospodarsko rast v manj razvitih državah potrebna dolgoročna pomoč.
3. Ugotavlja, da je položaj v manj razvitih državah tak, da je treba zagotoviti pomoč v obliki daril in kreditov po ugodnih pogojih, ki bodo preprečili, da bi zunanji dolg teh držav postal obremenjujoč.
4. Članice se strinjajo, da bodo občasno revidirale tako količino kot naravo prispevkov bilateralnih in multilateralnih programov (Führer 1996).

V skladu z zadnjo točko leta 1962, v prvem letnem poročilu predsedujočega DAC članicam priporočijo naslednje:

- a) pri določanju finančnih pogojev pomoči naj posebno pozornost namenijo potrebam in stanju v državi prejemnici;
- b) donatorke naj si prizadevajo obrniti trend pogojevanja pomoči z nakupom dobrin in storitev;
- c) multilateralnim agencijam za razvoj naj se prizna njihov pomen za razvoj;
- d) donatorke naj si prizadevajo za medsebojno koordinacijo, ki bo prispevala k največjemu možnemu učinku razvojne pomoči;

- e) članice DAC naj svoje programe za pomoč vežejo na dolgoročne razvojne cilje; za učinkovitost pomoči pa so v končni fazi odgovorne DVR same, ki morajo prevzeti odgovornost za lasten razvoj (Führer 1996).

Zaradi lažje primerjave statistik se članice DAC leta 1969 dogovorijo o konceptu javne razvojne pomoči (ang. ODA – official development assistance) in jo ločijo od drugih javnih virov (ang. OOF- other official flows). ODA so tako vse javne transakcije s ciljem izboljšati gospodarske in socialne razmere DVR in transakcije koncesijske narave. Za meritev koncesionalnosti začnejo uporabljati element darila. Istega leta prvič objavijo podatek »ODA kot delež BDP« z natančnimi razlagami različnih finančnih tokov (Führer 1996).

Leta 1972 DAC dopolni in sprejme definicijo ODA, ki velja še danes. ODA sestavljajo tokovi DVR in multilateralnim institucijam, ki jih razdeljujejo javne agencije, vključujoč državne in lokalne vlade ali njihove izvršilne službe. Transakcije sodijo v ODA, če izpolnjujejo naslednja pogoja:

- sredstva se dodeljujejo z namenom pospeševanja gospodarskega razvoja in blaginje;
- sredstva so koncesijske narave in morajo vsebovati najmanj 25 % element darila.

Od nastanka OECD se jedro razvojne pomoči ni veliko spreminjalo. Sama definicija razvojne pomoči se ni spremenila že trideset let; priporočila iz leta 1962 so presenetljivo podobna sodobnim. Problem vezanja pomoči in odplačevanja dolgov hromijo razvoj že od nastanka organizacije. Po drugi strani ne gre pozabiti, da je danes pojmovanje razvoja dopolnjeno z zahtevami po demokratičnem vladanju, spoštovanju človekovih pravic in skrbi za okolje. Danes velja za nedopustno, da bi se pomoč dajala korumpiranim režimom, kar kvaliteti ODA dodaja politično komponento. Dodatna kriterija za kvalitetno pomoč sta še okoljska primernost in upoštevanje vprašanj enakosti med spoloma (Tomasevski v Burnell 1997: 16).

2.2.3. Svetovna banka in razvojna pomoč

Misija Svetovne banke je trajno zmanjšati revščino in izboljšati življenjski standard s pomočjo gospodarske rasti in investiranja v ljudi. V ta namen je leta 2004 Svetovna banka prispevala 20,1 milijarde USD za 245 projektov z namenom pomagati DVR zmanjšati delež revnega prebivalstva (Internet 7). Njena naloga je zmanjševanje razlik med bogatimi in revnimi tako, da vire bogatih držav uporabi za rast revnih. Banka je ena od specializiranih agencij OZN. Ima 184 članic, njen glavni cilj pa je izpolniti mednarodne razvojne cilje. Ena

od odmevnejših iniciativ je HIPC, ki DVR omogoča, da denar, ki bi ga drugače porabile za odplačilo dolgov, porabijo za gradnjo hiš, izobraževanje, zdravstveno oskrbo in programe za povečanje blaginje revnih. Dejavnost Svetovne banke je usmerjena tudi na področje preprečevanja korupcije. Trenutno sodeluje v več kot 1800 projektih na različnih sektorjih v skoraj vsaki DVR (Internet 6). Banka razvojno pomoč definira kot kredite, darila in tehnično pomoč, ki jo vlada ene države nameni drugim državam (Internet 8).

2.2.4. Evropska unija in razvojna pomoč

Evropska Unija dolguje svoj program razvojne pomoči Franciji, ki je želela ohraniti tesne politične, gospodarske in druge vezi z bivšimi kolonijami, čezmorskimi ozemlji in odvisnimi ozemlji. V Rimski pogodbi (1957) je Francija vztrajala pri zaščiti posebnega odnosa in tako je Afrika ostala v središču razvojnih prizadevanj EU, medtem ko britanske kolonije⁸ v Aziji niso bile deležne iste pozornosti. Kljub temu da Afriko in EU vežeta zapuščina kolonializma, je slednja brez stigme kolonialnega izkoriščanja. Zlasti v sedemdesetih letih so evropske države želele zavarovati ustrezne vire primarnih proizvodov, prisotna pa je bila tudi samozavest o tem, da lahko Evropa ponudi bistveno boljšo pomoč kot ZDA ali Sovjetska zveza (Hewitt v Burnell 1997:159). Vez med EU in nekdanjimi kolonijami je konkretizirana v odnosu EU z državami Afrike, Karibov in Pacifika (ang. African, Carribean and Pacific states - ACP) in s čezmorskimi državami in teritoriji (ang. Overseas countries and territories - OCT⁹) (Internet 9).

EU naj bi razdelila polovico celotne ODA v svetu, vendar je treba dodati, da gre pri tem za seštevek proračuna za razvojno sodelovanje Unije in vsoto bilateralnih programov posameznih držav članic (Burnell 1997: 158).

Cilj razvojnega sodelovanja EU je zagotoviti trajnostni razvoj, ki bi pomagal izkoreniniti revščino¹⁰ in integrirati DVR v globalno gospodarstvo. Da bi to dosegli, si prizadeva za konsolidacijo demokracije, vladavino prava in spoštovanje človekovih pravic. Posebne

⁸ EU se je domnevno bala, da bi azijske delovno intenzivne tovarne lahko predstavljale prevelik izziv evropskim proizvajalcem (Burnell 1997: 159).

⁹ OCT so države, ki imajo poseben odnos z eno od članic EU, Rimski pogodba jim zagotavlja pridružen status. Od držav ACP jih ločita dve značilnosti: OCT niso del ozemlja EU, njihovi državljani pa imajo državljanstvo držav članic, s katerimi imajo poseben odnos. Tako kot ACP tudi OCT dobivajo sredstva iz Evropskega razvojnega sklada (EDF) in Evropske investicijske banke (EIB). Za seznam ACP in OCT glej prilogo B: Države in ozemlja v posebnem odnosu z Evropsko unijo.

¹⁰ Revščina je tukaj razumljena kot pomanjkanje finančnih sredstev, pomanjkljiv dostop do primerne hrane, izobrazbe, zdravstvene oskrbe, naravnih virov, pitne vode, dostopa do informacij, možnosti političnega sodelovanja, storitev in infrastrukture (Internet 10).

pozornosti so deležne najmanj razvite DVR in revnejši sloji prebivalstva v razvitejših DVR (Internet 11).

Stebra razvojne politike EU sta razvojna pomoč in trgovina. Začetki segajo v leto 1971 s splošnim sistemom preferenc (ang. Generalised system of preferences), ko je EU začela zmanjševati carine in kvote na uvoze iz DVR. Od leta 1975 dalje sodelovanje EU z ACP državami in OCT urejajo Lome konvencije. Te se osredotočajo na gospodarsko, trgovinsko in razvojno sodelovanje. Sistem konvencij omogoča DVR prost uvoz tistih kmetijskih izdelkov, ki niso neposredno konkurenčni izdelkom iz skupne kmetijske politike držav EU. Države ACP morajo ob tem upoštevati klavzulo največjih ugodnosti in se morajo izogibati diskriminaciji članic EU. Kljub posebnemu modelu trgovanja delež ATP držav v svetovni trgovini pada. Da bi ta trend izboljšali, EU podeljuje tudi finančno in tehnično pomoč, ki se osredotoča na povezavo med trgovino in razvojem, prizadeva si za regionalno integracijo in sodelovanje. Poleg tega podpira strožje makroekonomske politike, izboljšanje prevoznih zmogljivosti, daje poudarek na zdravi hrani in trajnem podeželskem razvoju. Prizadeva si za krepitev dobrega upravljanja države (ang. good governance) in vladavino prava.

Razvojno sodelovanje temelji na sektorskem pristopu. Osrednja finančna in tehnična instrumenta za sodelovanje sta Evropski razvojni sklad in Evropska investicijska banka (Internet 12). Končni cilj razvojne politike EU je, da postanejo prebivalci DVR sami odgovorni za svoj razvoj (Internet 13).

Da bi izboljšali učinkovitost in mednarodni sloves razvojne pomoči EU v svetu, je leta 1999 Evropska Komisija začela reformo razvojne politike Unije. Ta predvideva izboljšavo mehanizma finančnega nadzora nad projekti in zmanjšanje administrativnih ovir. Da bi uresničili zastavljene cilje, je Komisija ustanovila Urad EuropeAid (ang. EuropeAid Cooperation Office) in Interservice Quality Support Group. Urad EuropeAid upravlja s pomočjo, ki jo podeljuje Evropski razvojni sklad, in je odgovoren za približno 80% zunanje pomoči Komisije. Naloga Urada je sodelovati pri celotnem poteku projekta; od identifikacije potreb DVR do ocenjevanja učinkovitosti razvojnih projektov.

Interservice Quality Support Group si prizadeva za usklajeno načrtovanje programov, in sicer tako, da oblikuje smernice za razvojne strategije posameznih držav. Poleg tega preverja kakovost in smiselnost dokumentov, ki zadevajo razvojne programe (Internet 14). Komisija je z reformo poskusila odgovoriti na očitke, da je razvojna pomoč EU preveč nefleksibilna in s tem storila korak naprej k izboljšanju njene učinkovitosti. Kljub temu da rezultati reforme še niso vidni, je jasno, da je razvojna pomoč EU v prihodnosti ne bo zgolj seštevek razvojnih

programov Komisije, EDF in EIB, ampak tudi sodobna razvojna politika, ki se odziva na spremembe v mednarodni skupnosti.

Cilj razvojnih prizadevanj OECD, Svetovne banke in EU je zmanjšanje oz. izkoreninjenje revščine, pri čemer vsaka od omenjenih organizacij uporablja različne mehanizme. EU želi to doseči s poudarkom na odnosu med trgovino in razvojem, sami razvojni pomoči pa dodeljuje »pomožno« vlogo tam, kjer ukrepi za lažji dostop do evropskih trgov sami po sebi ne zagotavljajo uspeha. Svetovna banka se je ustalila kot vodilna institucija za financiranje razvoja, ki s svojimi ugodnimi krediti omogoča DVR lažjo uresničitev investicij. OECD združuje največje svetovne donatorje, od katerih so odvisna tako sredstva EU za razvoj kot tudi krediti Svetovne banke.

2.3. OBLIKE RAZVOJNE POMOČI

Poleg denarnih transferjev in finančnih kreditov obstajajo materialna pomoč (sem spada tudi pomoč v hrani), tehnična pomoč (za razvoj človeških virov in institucij s pomočjo znanja, ki bo sčasoma povečalo produktivnost), projektna pomoč (pomoč za specifične projekte), pomoč za politične reforme, vojaška in pomoč v obliki odpisa dolgov (Burnell 1997: 7).

Prejemnice dobivajo pomoč preko bilateralnih programov (iz javnih virov donatorke), mednarodnih vladnih organizacij in nevladnih organizacij. Glede na vir pomoči ločimo bilateralno tujo pomoč, multilateralno tujo pomoč in zasebno pomoč nevladnih organizacij (Todaro 2000: 590). Zlasti zadnji dve naj bi bili bolj dovzetni za potrebe prejemnic, ker naj bi nevtralizirala pritiske in interese bogatih držav, bilateralna pomoč pa vedno nosi pečat interesov donatorke (Burnell 1997). Kljub temu je slednja dosti bolj priljubljena tako pri donatorkah kot pri prejemnicah. Vključuje namreč visok element darila, poleg tega pa ni tako ostro pogojena in je zaradi tega redkeje odtegnjena. Deloma je to tudi zato, ker bogate države nerade zapuščajo državo, ki jo podpirajo, kljub neučinkovitosti pomoči. Razlog za to je političen; umik bi namreč pomenil priznanje poraza, česar pa donatorke, občutljive na svoj sloves, nočejo storiti. Po drugi strani daje bilateralna pomoč donatorkam direktni vpogled in možnost vplivanja na različnih področjih, najmanj razvite države pa lahko hitro privolijo v zahteve bogatih v zameno za finančna sredstva (Saumik 2004).

Za bilateralno pomoč je značilna vezanost sredstev na različne pogoje, ki jih postavi donatorka (ang. tied aid). Pomoč je lahko vezana glede na izvor (ang. by source). Takrat je treba sredstva porabiti tako, da se kupujejo proizvodi in storitve donatorke. Druga oblika vezanja pomoči je glede na projekt (ang. by project). V takem primeru je treba sredstva

porabiti za določen projekt, npr. izgradnjo ceste. Pomoč je lahko vezana tudi na uvoz kapitalsko intenzivne opreme¹¹ ali nakup opreme od monopolnih ponudnikov. Običajno se vsi trije načini prepletajo. V primeru vezane pomoči je realna vrednost pomoči zmanjšana. Dodatni stroški zaradi uvoza proizvodov, storitev in opreme iz donatorke narastejo, saj prejemnici ni dovoljeno, da bi svobodno izbirala cenejše proizvode na trgu. Včasih projekti tudi nimajo prioritete in so zato vezani na sredstva iz bogatih držav (gradnja ceste lahko služi izključno na novo postavljeni tovarni, ne pa širšemu delu prebivalstva) (Todaro 1989:483-485).

Od zgodnjih osemdesetih let 20. stoletja poznamo t.i. pogojevanje (ang. conditionalities), ki od prejemnice zahteva reforme gospodarskega sektorja in spremembe političnega sistema. V devetdesetih se zahtevam po stabilizaciji plačilne bilance in liberalizaciji pridruži tudi dobro upravljanje države in zahteve po demokratizaciji ter spoštovanju človekovih pravic (Burnell 1997: 21).

2.4. ZAKAJ PODELJEVATI RAZVOJNO POMOČ?

Razvojna pomoč je sredstvo za doseganje zunanjepolitičnih ciljev. Države jo podeljujejo zato, ker je to v njihovem političnem, strateškem in gospodarskem interesu. Nekaj razvojne pomoči motivira moralna in humanitarna želja pomagati manj razvitim (Todaro 1989: 485), nekaj pa kulturno-zgodovinska povezanost med donatorkami in prejemnicami. Glavni skupini motivov so politični in gospodarski motivi.

Politični motivi za razdeljevanje pomoči so kupovanje zavezništev in glasov v mednarodnih vladnih organizacijah (npr. OZN). DVR so v času hladne vojne lahko trgovale s ponujanjem zavezništva bodisi vzhodnemu bodisi zahodnemu bloku. Po koncu hladne vojne pa so DVR prešle v ozadje, saj so se kot nove kandidatke za razvojno pomoč pojavile bivše članice vzhodnega bloka. Slednje so z boljšo infrastrukturo postale zanimivejše za podeljevanje razvojne pomoči. Sloves radodarnosti do DVR daje bogatim državam ugled in vpliv v mednarodni skupnosti, včasih jim ta sloves pomaga vzdrževati status velesile (kar velja zlasti za Veliko Britanijo in Francijo). Na notranjepolitičnem področju je pomoč predmet zlorabe zlasti v času volilnih kampanij. Argument, da preveč transferjev DVR lahko zmanjša blaginjo državljanov donatorke, je najpogosteje slišati takrat, ko bi donatorka potrebovala sredstva na

¹¹ Nekdanji britanski minister za prekomorski razvoj Earl Grinstead je novembra 1968 izjavil: »Dve tretjini pomoči porabimo na proizvodih in storitvah iz Velike Britanije...trgovina sledi pomoči; opremimo tovarno in kasneje dobivamo naročila za popravila...pomoč je naš dolgoročni interes.« (Grinstead v Todaro 1989: 490).

kakšnem drugem področju, npr. za izboljšavo domačega zdravstvenega sistema. Odnos državljanov donatorke do razvojne pomoči je dvoumen; v veliki večini podpirajo razvojno pomoč, obenem pa pozitivno reagirajo na zmanjšanje proračunskih sredstev v ta namen. Popularnost razvojne pomoči se močno zmanjša, če v javnost pridejo podatki o osebnem bogastvu elit v DVR in če se poslabšajo gospodarski pogoji v matični državi (npr. povečana brezposelnost in revščina).

Gospodarske koristi od razvojne pomoči so zlasti v naročilih, ki jih dobi donatorka zaradi posledice vezanja pomoči, drugače pa velja, da naj bi od pomoči imela koristi predvsem prejemnica. Pomoč naj bi namreč nadomestila pomanjkljivo varčevanje v manj razvitih državah in omogočila zagon novih investicijskih projektov, ki bi prispevali k produktivnosti in dvigu gospodarske rasti.

Želja prispevati k boljšim življenjskim pogojem v DVR motivira zlasti pomoč nevladnih organizacij in povzema idejo o pomoči kot moralni dolžnosti bogatih držav. Human Development Report v tabelah 16 in 17 govori o pomoči, odpisu dolga in trgovini kot o odgovornosti bogatih (UNDP 2004). Razvojna pomoč kot dolžnost bogatih držav je pogost argument DVR, ko se trudijo, da bi pridobile več sredstev za svoje vlade. Pomoč vidijo kot reparacijo za izkoriščanje naravnih bogastev v času kolonializma. Nekdanje gospodarice nasprotno dokazujejo, da so odvzem naravnih bogastev odplačali z razvojem gospodarske infrastrukture. Temu dodajajo trditev, da so jim bile kolonije bolj v breme kot korist (Južnič 1980:150).

Kulturno-zgodovinski motivi izhajajo iz predpostavke, da donatorke podeljujejo pomoč na podlagi posebnega odnosa s prejemnicami. Ta odnos temelji na zavezništvi (npr. pomoč, ki jo je ZDA podeljevala Japonski), odnosih dominacije (Velika Britanija in Francija z bivšimi kolonijami) in kulturni povezanosti (Francija s francosko govorečimi državami.)

Nazadnje imajo od napredka DVR koristi tudi razvite države. Slabšanje položaja revnih se namreč odraža v uničevanju planeta, škoduje razvoju gospodarstva, predstavlja grožnjo mednarodnemu miru in povzroča migracije okoljskih beguncev (Todaro 1989: 74). Poleg tega slabe razmere doma silijo prebivalce DVR v selitev v bogate države, pritisk ilegalnih prebežnikov na meje EU pa je še en razlog več, da poskušajo bogate države zmanjšati revščino.

2.5. ZAKAJ DVR SPREJEMAJO RAZVOJNO POMOČ?

DVR nekritično in brezpogojno sprejemajo predpostavko, da je pomoč nujna sestavina razvoja. Dopolnjevala naj bi redke domače vire in tako prispevala k gospodarskemu vzletu države. Slednje bi si želele več pomoči v obliki daril in dolgoročnih poceni kreditov z minimalnimi obveznostmi (Todaro 1989: 490). Kljub sprejemanju predpostavke, da je pomoč ključen element razvoja, je DAC leta 1980 zaključil, da ni jasnega dokaza iz preteklosti, da bi ODA vplivala na razvoj (Burnell 1997:26). Razvoj je namreč odvisen od velikega števila faktorjev in kompleksnih interakcij, zato se povezave razvoj-pomoč ne da dokazati (Booth v Burnell 1997:26).

Razvojna pomoč je v nestabilnih režimih DVR dobrodošlo sredstvo za zatiranje opozicije in ohranitev na oblasti. V ta namen je poleg finančne prisotna tudi vojaška pomoč in pomoč za krepitev notranje varnosti. V tem primeru prejemnice težko preprečijo vmešavanje donatorke v notranje zadeve. V kolikor pride do spremembe na oblasti pa se lahko zgodi, da donatorka ni več dobrodošla (Todaro 1989: 490).

3. RAZVOJNA POLITIKA

Razvojna politika je dejavnost države, ki upravlja s sistemom razdeljevanja pomoči, namenjene razvoju. Sestavljena je iz smernic, ki določajo prejemnike pomoči (ciljne države, regije in mednarodne organizacije), količino, vrsto (darila, krediti, tehnična pomoč, vojaška podpora...) in namen pomoči (kateri sektorji imajo prednost, kakšen cilj naj bi razvojna pomoč pomagala doseči). Pomemben del razvojne politike so tudi načela, na katerih temelji razdeljevanje sredstev. Ta načela so oblikovana v skladu s političnimi cilji donatorke. Za izbor prejemnic je bistvena natančna ideja o ciljnih pomoči. Država, ki se npr. odloči, da si bo prizadevala za zmanjšanje revščine, se bo osredotočila na tiste DVR, v katerih je njen prispevek h končnemu cilju lahko kar največji. Ob tem je bistveno, da se država zaveda svojih proračunskih omejitev, organizacijskih sposobnosti in strokovnih zmogljivosti. Zaželeno je, da je razvojna politika osredotočena na omejeno število držav, kar omogoča boljše spoznavanje razmer v DVR. Pomoč, ki je bolj prilagojena potrebam prejemnice ima večji učinek. Tudi stroški upravljanja s pomočjo se ob omejitvi prejemnic zmanjšajo (Burnell 1997).

Večina donatorjev je razvila svoje vzorce odnosov pomoči. Slednji so rezultat zgodovinskih in geopolitičnih faktorjev ter odsev mešanice trgovinskih, strateških, političnih, razvojnih, humanitarnih in drugih vzrokov. Vzorec se je razvil skozi čas in se spreminja v skladu z razvojem finančne in gospodarske moči donatorjev, nanj pa vplivajo tudi debate o razvoju, ki potekajo v mednarodni skupnosti. Zadnji primer so MDG, ki so jih široko sprejeli.

Razvojno politiko večinoma opredeljujejo dokumenti in zakoni, ki jih sprejemata parlament in vlada. Običajno države prenesejo v svojo razvojno politiko tudi smernice, ki jih izdelajo v mednarodnih organizacijah in neformalnih skupinah, katerih članica je posamezna donatorka.

Hipotezo bom preverjala s pomočjo analize razvojne pomoči Danske, Francije in Velike Britanije. Analiza posamezne države vsebuje kratko zgodovino razvojne pomoči in organizacijski okvir, ki omogoča razdeljevanje le-te. Posebno pozornost sem namenila akterjem, ki vplivajo na razvojno politiko, analizo pa zaključujem z oceno razvojne pomoči posamezne države donatorke.

3.1.RAZVOJNA POLITIKA DANSKE

3.1.1.Model nordijske pomoči

Ko govorimo o danski razvojni pomoči, pogostokrat naletimo na besedno zvezo nordijska pomoč¹², ki označuje skupne značilnosti razvojne politike Danske, Norveške, Finske in Švedske. Njihovi programi pomoči imajo štiri skupne značilnosti:

1. izdatki za pomoč so relativno visoki (od 0,8% od 1% BDP);
2. razglašajo idealistično, večsmerno politiko pomoči;
3. element darila pri projektih je 100%;
4. projekte izbirajo na podlagi razvojnih potreb DVR (Paldam 1998: 7).

Nordijska pomoč velja za nenavadno altruistično, saj je njihova pomoč osredotočena na najrevnejše države, ki ne ponujajo velikih možnosti za trgovino. Zaradi obrobne vpliva, ki ga imajo nordijske države na zunanjepolitične teme, si same običajno želijo le miru in sožitja s svojimi sosedi ter dobrih trgovinskih odnosov (Paldam 1998: 4). Pri nordijski pomoči gre tudi za prenos domačih političnih struktur in projekcijo nordijske socialne demokracije v svet. Prioritete nordijskih držav so zaščita okolja, izgradnja javne zdravstvene mreže, vzpostavitev sistema javnega izobraževanja, skrb za spoštovanje človekovih pravic, demokratizacija, integracija žensk v razvojni proces in trajnostni razvoj (Laatikainen 1996: 110). Nordijska pomoč je institucionalizirana z Deklaracijo iz Kopenhagna¹³, Nordijskim razvojnim skladom in Nordijsko investicijsko banko (Laatikainen 1996: 120).

Danes predstavlja vpliv komercialnih interesov na politiko pomoči izziv nordijski pomoči. Trend se je začel z zahtevami DVR, da odnosi z donatorkami ne bi bili omejeni samo na dajanje in prejemanje razvojne pomoči. Temu so se pridružili še pritiski domačih gospodarstev. Posledica teh zahtev je danes večje število prejemic s srednjim prihodkom, od katerih si domače gospodarstvo obeta več dobička in poslovnih priložnosti (Laatikainen 1996: 118).

¹² Ponekod zasledimo izraz »podobno misleče države« (ang. like minded countries), kamor poleg Danske, Norveške, Švedske in Finske prištevajo še Kanado.

¹³ Leta 1995 so razvojne agencije Danske (DANIDA), Norveške (NORAD), Finske (FINNIDA), Švedske (SIDA) in Islandije (ICEIDA) podpisale Kopenhagensko deklaracijo, v kateri so se zavzele za izkoreninjenje revščine (Gonzales in Guevara 1996).

3.1.2. Zgodovina danske razvojne pomoči

Danska razvojna pomoč se je začela v poznih štiridesetih letih 20. stoletja, ko je prispevala v program EPTA¹⁴ (Expanded Programme of Technical Assistance). V šestdesetih letih, po dekolonizaciji, ustanovitvi DAC OECD in pritiskih danskih nevladnih organizacij, pride do oblikovanja institucionalnega okvira za dodeljevanje pomoči. Pod pokroviteljstvom Ministrstva za zunanje zadeve ga sestavljata Odbor na mednarodno razvojno sodelovanje in Sekretariat za tehnično sodelovanje z DVR. Slednjega leta 1971 preimenujejo v DANIDA (Danish International Development Assistance Unit). Značilnosti danske razvojne politike od 1965. leta dalje so: želja čimprej doseči cilj 0,7% BDP za razvojno pomoč, enako razmerje med bilateralno in multilateralno pomočjo, odsotnost političnega pogojevanja pomoči in upoštevanje želja prejemnice pomoči (Tharp in drugi 1998: 4). Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju¹⁵ začne veljati leta 1971. Kljub večkratnim revizijam je jedro ostalo enako: »Cilj danske pomoči je s pomočjo sodelovanja z drugimi vladami in oblastmi podpirati prizadevanja DVR za gospodarsko rast in s tem prispevati k družbenemu napredku in politični neodvisnosti s skladu z Ustanovno listino OZN.« (Olsen 2002:8). Glavni cilj danske razvojne politike postane leta 1975 pod vplivom teorije o osnovnih človeških potrebah (ang. Basic Human Needs) zmanjševanje revščine. Dolžniška kriza v zgodnjih osemdesetih letih ne prinese večjih sprememb v razvojni politiki Danske. Danida ostaja zvesta Unicefovi formulaciji prilagajanja s človeškim obrazom (Cornia v Tharp in drugi 1998: 6); edini večji program v tem obdobju je izbris dolga leta 1987 (Tharp in drugi 1998:6). Leta 1989 pride do političnega dogovora, da bo v bodoče danska pomoč osredotočena na 20 držav, postopek izbire le-teh pa zaključijo šele leta 1994. Za izbor prejemnic je bilo ključnih sedem kriterijev¹⁶, ki jih leta 1989 pripravi parlamentarni odbor za zunanjo politiko.

Po hladni vojni sta za dansko razvojno pomoč značilni povečanje proračunskih sredstev in kontinuiteta glede ciljev razvojne politike. Cilj 1% BDP je danski parlament opredelil leta 1985, leta 1992 pa so ga prvič dosegli¹⁷. Zaradi stabilnih odnosov med različnimi

¹⁴ EPTA in SUNFED (Special UN Fund for Economic Development) se leta 1965 združita v UNDP (Bennet in Oliver 2002: 315).

¹⁵ Act 297 on International Development Co-operation

¹⁶ To so: stopnja gospodarskega in socialnega razvoja, stopnja pomoči iz drugih virov in sposobnost koristno uporabiti pomoč, možnost spodbujanja trajnostnega razvoja, možnost izboljšanja spoštovanja človekovih pravic, možnost za izboljšanje položaja žensk, izkušnje iz sodelovanja iz preteklosti in možnost poslovanja z danskimi podjetji. Zadnji kriterij se upošteva samo v primeru, da je izpolnjenih prvih šest (Estrup v Tharp in drugi 1998: 6)

¹⁷ Od leta 1992 dalje je bilo povečanje avtomatično; če se je povečal BDP, se je povečala tudi pomoč za isti delež kot BDP.

institucijami, skupnega dojetanja problemov in idealizma se cilji razvojne politike niso bistveno spreminjali (Christiansen v Olsen 2002).

Leta 1994 se DANIDA odloči za novo strategijo »A world in development - Strategy for Danish Development Policy Towards the Year 2000«. Ta predstavlja prilagoditev razvojne politike na situacijo po hladni vojni. Strategija ustoliči zmanjševanje revščine kot najpomembnejši cilj danske razvojne politike (Olsen 2002: 10). Največji novosti te strategije sta t.i. sektorski pristop in aktivni multilateralizem.

Sektorski pristop predpostavlja, da se donatorke lotevajo reševanja problemov na ravni celotnega sektorja (npr. izobraževanje), ne pa tako, da financirajo samo posamezen projekt. Danes je Danska osredotočena na 2 do 4 sektorje v posamezni državi, nov pristop pa zahteva predvsem intenziven dialog s prejemnico in večje organizacijske zmogljivosti (Olsen 2002). Najpogostejši sektorji so kmetijstvo, zdravstvo, vodna oskrba in javna higiena, transport, energija, šolstvo in varstvo okolja; gre za sektorje s tradicionalno dansko izkušnostjo (OECD 2003b).

Aktivni multilateralizem izvajajo od leta 1996. Gre za način vplivanja na mednarodne organizacije. Njegov namen je pridobitev večjega vpliva pri oblikovanju odločitev v mednarodnih organizacijah, ki dobivajo izdatno dansko podporo. Aktivni multilateralizem predvideva večje zaposlovanje Dancev in večjo uporabo dobrin in storitev danskih dobaviteljev v teh organizacijah. Da bi to dosegli, sklepajo zaveznitva s podobno mislečimi državami in pogojujejo višino prispevkov zato, da bi spodbudili večjo učinkovitost programov (Olsen 2002, Wheat 2000). FAO in WHO sta bila deležna tako kritik kot zmanjšanja sredstev. Leta 1999 nova strategija, imenovana Partnerstvo 2000, revidira prejšnjo strategijo in analizira spremembe v mednarodni skupnosti. Že znanim strateškim prioritetam dodajo nove: oboroženi spopadi, boj proti HIV/AIDS in posledice urbanizacije v revnem svetu. Strategija poudari, da je »danska razvojna politika integralen del zunanje politike, kjer so glavni cilji podpora demokraciji, spoštovanje človekovih pravic ter pospeševanje gospodarskega, socialnega in trajnostnega razvoja« (Olsen 2002).

Leta 2003 je liberalno-konzervativna vlada začela izvajati strategijo »A world of difference: Vision for new priorities in Danish Development Assistance 2004-2008«, ki pomeni odmik od razvojne politike prejšnjih let. Nova vlada je bila izvoljena s pomočjo obljube, da bo izboljšala danski zdravstveni sistem s sredstvi, ki so jih do sedaj uporabljali za razvojno pomoč. Tako je ta postala del bitke za proračunska sredstva. Zmanjševanje revščine je ostala prioriteta, razvojna pomoč pa postaja vedno bolj sredstvo za zmanjševanje groženj nacionalni varnosti. Več sredstev namenjajo boju proti terorizmu in promociji demokracije v arabskem

svetu. Vlada je opustila cilj 1% BDP in leta 2002 prekinila sodelovanje z Eritrejo, Zimbabvejem in Malavijem, tako da je število dolgoročnih partnerskih držav padlo na 15, za leto 2005 pa načrtujejo, da bodo razdelili samo 71% pomoči, ki jo je dajala prejšnja vlada (Heldgaard in Anderskov 2004). Po drugi strani pa vlada obljublja večji trud pri prizadevanju za spoštovanje človekovih pravic, v boju HIV/AIDS in za podporo demokratizaciji. Osredotočena je na rekonstrukcijo Afganistana, Iraka in Sudana. Gospodarski rasti pa bodo namenili večjo pozornost s pomočjo okrepljenega zasebnega sektorja (Internet 15).

3.1.3. Organizacijski okvir

Danska je leta 1991 reorganizirala Ministrstvo za zunanje zadeve. Nova organizacija deluje po geografski in ne po funkcionalni liniji. Ministrstvo je razdeljeno na severno¹⁸ in južno skupino. Slednja je odgovorna za vse vidike odnosov med Dansko in DVR, vključno z upravljanjem s proračunom za ODA. Južno skupino so ustanovili tako, da so spojili Danido in pomembne dele bivših gospodarskih in političnih oddelkov Ministrstva za zunanje zadeve. Slednje je tudi odgovorno za porazdelitev večine multilateralne pomoči. Danska je razvojno sodelovanje povezala z zunanjo in trgovinsko politiko v integrirane regionalne oddelke.

3.1.4. Akterji, pomembni za dansko razvojno politiko

Nevladne organizacije

Približno 15.000 Dancev je organiziranih v 250 nevladnih organizacij, ki so do nedavnega uživale veliko vladno podporo in v drugi polovici devetdesetih let predstavljale 17% delež v proračunu za razvojno pomoč (Olsen 2002, Paldam 1998). V letih 1991-1992 je Danida privolila v večleten okvir za sodelovanje z največjimi nevladnimi organizacijami¹⁹ in jim zagotavlja del proračunskih sredstev (Olsen 2002). Nevladne organizacije imajo dve nalogi: informirati Dance o razvojni pomoči in imenovati predstavnike s svetovalno vlogo v posebno telo Danide (Paldam 1998:16). Slednja deli z njimi bolj ali manj podobne delovne metode, strukturo in rezultate, kar je močno zmanjšalo kritičnost nevladnega sektorja do uradne politike razvojne pomoči (Jørgensen in drugi v Olsen 2002:17).

¹⁸ Severna skupina se ukvarja z odnosi z razvitimi državami in evropskimi državami.

¹⁹ Te so: Danchurchaid, Danski Rdeči križ, IBIS, CARE Denmark in Sekretariat za razvoj znotraj Delavskega gibanja.

Parlament

Parlament o ciljnih danske razvojne politike razpravlja v rednih intervalih ponavadi tako, da oblikuje zahteve, v katerih od vlade zahteva vključitev novih vidikov razvoja v prizadevanja za pomoč DVR. Na parlament močno vplivajo trendi v mednarodni skupnosti. Poseben posluš imajo zlasti za programe OZN; tako so v debate o razvoju in kasneje v razvojne strategije sproti vključevali vprašanja ruralnega razvoja, okolja, človekovih pravic, pravic domorodnih populacij itd... (Olsen 1995).

Zasebni sektor in gospodarstvo

Skeptična drža danskega gospodarstva do razvojne pomoči se je omilila šele v sedemdesetih letih, ko se je razvojna pomoč bistveno povečala (Holm v Olsen 2002: 18). Leta 1989 pride do sprememb. Ustanovijo poseben oddelek, ki se ukvarja z vključevanjem podjetji v razvojno pomoč. Podprejo nastanek programa za razvoj zasebnega sektorja²⁰ v DVR, katerega cilj je vključevanje danske podjetniške skupnosti v razvojno delo. Program je dobro sprejet tako s strani prejemnic kot danskega podjetništva (Olsen 2002). Prehod s projektne na sektorsko obliko pomoči je temu sodelovanju odprlo nove možnosti. Interesi danskih podjetij so se spremenili; najprej so bili omejeni samo na prodajo danskih proizvodov, postopoma so se osredotočili na odnose sodelovanja in oblikovanja zavezništev. V tem pogledu je pomembna vloga Sklada za industrializacijo DVR, saj lahko investira v bogatejše države (Olsen 2002). Po drugi strani podjetja pritiskajo na vlado, da bi razširila krog programskih držav na DVR vzhodne in jugovzhodne Azije, ki so boljši izvozni trgi od podsaharske Afrike (Olsen 1995).

Tako podjetniška skupnost kot nevladne organizacije so bili sposobni vplivati na oblikovalce danske razvojne politike tako, da so slednji začeli upoštevati interese obeh, ne da bi kogarkoli prikrajšali. Danska razvojna politika v devetdesetih letih je bila rezultat tesnega sodelovanja nevladnih organizacij, podjetniškega sektorja in vladnih služb (Olsen 1995).

²⁰ Private Sector Programme so najprej testirali v treh pilotnih državah, leta 1996 pa so ga razširili na šest držav z namenom ustanoviti dolgoročne vezi med danskimi podjetji in podjetji iz DVR (OECD 2003b), v prihodnosti pa naj bi se še razširil (Heldgaard in Anderskov 2004).

3.1.5. Prejemniki danske pomoči

Bilateralne prejemnice

Danska namenja bilateralni pomoči približno 55% vseh sredstev. Do začetka sedemdesetih let so štiri največje prejemnice (Indija, Bangladeš, Tanzanija in Kenija) dobivale 60% pomoči, ostalih 30% pa je bilo močno razkropljenih. Leta 1989 so se odločili, da se bo razvojna politika osredotočila na 20 do 25 držav (v primeru, da se program umika iz države), sčasoma pa se je seznam krajšal (Olsen 1995). Leta 2002 je vlada ukinila sodelovanje s tremi državami, v naslednjem desetletju pa se namerava Danska umakniti tudi iz Egipta in Butana. Celotno število držav se bo iz predvidenih 20 zmanjšalo na 13 (Internet 20). Največje prejemnice danske pomoči do leta 1985 so bile: Tanzanija, Bangladeš, Indija, Kenija, Uganda, Mozambik, Zimbabve, Egipt, Kitajska in Nikaragva (Olsen 1995). Od 15 držav²¹, s katerimi ima Danska sklenjene dolgoročne sporazume o razvojnem sodelovanju, je 8 držav podsaharske Afrike, 13 z nizkih dohodkom in 11 držav, ki se klasificira v HIPC. V tabeli 3.1. je prikazanih 10 največjih prejemnic razvojne pomoči v zadnjih dveh letih, v tabelah 3.2 in 3.3 pa razdelitev ODA po dohodkovni skupini in regijah za leto 2002/2003. V letu 2003 je celotna pomoč znašala 1,433 milijarde USD, kar je predstavljalo 0,84% BDP (Internet 16).

Tabela 3.1: 10 največjih prejemnic danske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih od celote za 2002/2003

država	ODA v 2001/2002	ODA v 2002/2003	% v 2002/2003
Tanzanija	69	80	4,71%
Mozambik	50	60	3,54%
Vietnam	54	59	3,48%
Gana	46	54	3,19%
Uganda	52	49	2,89%
Bangladeš	40	41	2,42%
Nepal	/	33	1,95%
Zambija	27	31	1,83%
Bolivija	28	30	1,77%
Egipt	/	29	1,71%
skupaj	1638	1695	100%

/ - ni med prvimi desetimi prejemnicami

vir: OECD (Internet 16)

²¹ Bangladeš, Benin, Butan, Bolivija, Burkina Faso, Egipt, Gana, Kenija, Mozambik, Nepal, Nikaragva, Tanzanija, Uganda, Vietnam, Zambija.

Tabela 3.2: Razdelitev danske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih

Najmanj razvite države	415	36,53%
Države z nizkim dohodkom	207	18,22%
Države z nižjim srednjim dohodkom	166	14,61%
Države z višjim srednjim dohodkom	21	1,85%
nerazporejeno	327	20,86%
skupaj	1136	100%

Vir: OECD (Internet 16)

Tabela 3.3: Razdelitev danske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih

Podsaharska Afrika	419	36,94%
Južna in Srednja Azija	138	12,17%
ostala Azija in Oceanija	117	10,32%
Latinska Amerika in Karibi	87	7,67%
Srednji Vzhod in Severna Afrika	36	3,17%
Evropa	33	2,91%
ni specificirano	304	26,81%
skupaj	1134	100%

Vir: OECD (Internet 16)

Multilateralne prejemnice

Danska močno podpira OZN in njegove agencije. Sama ni imela izkušenj s kolonijami²² in se je zato naslonila na OZN. Po drugi strani je v njenem interesu, da podpira mednarodno sodelovanje in spoštovanje mednarodnega prava, saj kot majhna država težko sama vpliva na razvoj v mednarodni skupnosti (Olsen 1995). 60% celotne danske multilateralne pomoči dobi deset organizacij. Zaradi izvajanja aktivnega multilateralizma podpora mednarodnim organizacijam niha glede na to, ali je organizacija upoštevala danske zahteve po številu zaposlenih Dancev in nabavah blaga ter storitev danskih podjetji. To strategijo je Danska začela izvajati leta 1996 in je glede na rast zaposlenih danskih državljanov v mednarodnih organizacijah očitno uspešna. Leta 1998 je bilo v mednarodnih organizacijah zaposlenih približno 300, leta 2002 pa približno 550 Dancev (Danida 2002b). V tabeli 3.4. so prikazani prispevki mednarodnim organizacijam v zadnjih letih.

²² Grenlandija je bila dekolonizirana leta 1953. Od leta 1979 ima polno notranjo avtonomijo, v danski pristojnosti so samo ustavne zadeve, zunanja, obrambna in denarna politika. Leta 1973 se je v EU hkrati z Dansko vključila tudi Grenlandija, po reformi pa je leta 1985 izstopila in ima odtlej status pridruženega čezmorskega ozemlja s prednostnim dostopom na trge EU (Natek in Natek 1999: 575). Od danske vlade danes dobiva 10.000 USD na prebivalca. Ta sredstva dobivajo vsi prebivalci (pribl. 55.000) in ne štejejo v razvojno pomoč (Paldam 1998:4).

Tabela 3.4: Prispevek Danske mednarodnim organizacijam v letih 2000-2002 v milijonih USD in v odstotkih za leto 2002

organizacija	2000	2001	2002	% v 2002
Program OZN za razvoj (UNDP)	59,1	58,0	52,1	10,05%
Mednarodno združenje za razvoj (IDA)	76,7	49,9	50,6	9,76%
Afriški sklad za razvoj (AfDF)	9,3	23,8	34,9	6,73%
Visoki komisariat ZN za begunce (UNHCR)	36,3	36,5	33,7	6,5%
Svetovni program za hrano (WFP)	39,8	37,7	32,7	6,31%
Evropski razvojni sklad (EDF)	33,1	33,0	28,6	5,52%
Sklad OZN za otroke (UNICEF)	33,1	33,0	28,6	5,52%
Sklad OZN za prebivalstvo (UNFPA)	25,3	25,0	22,9	4,42%
Svetovni sklad za boj proti HIV/AIDS, tuberkulozi in malariji	0,0	0,0	14,0	2,7%
Nordijski razvojni sklad	9,9	6,1	12,9	2,49%
skupno	588,0	519,2	518,4	100%

Vir: Danida 2002b

Sektorska delitev pomoči

Bilateralna pomoč je običajno koncentrirana na 2 do 4 sektorje v vsaki državi. Sektorski pristop omogoča delovanje na dolgoročni osnovi, v sodelovanju z ministrstvi in drugimi institucijami v prejemnici. S tem krepi znanje in sposobnosti, ki pripomorejo k trajnim rezultatom (Danida 2002a). V tabeli 3.5. je prikazana sektorska razdelitev danske pomoči v milijonih USD v zadnjih letih.

Tabela 3.5: Razdelitev danske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih USD in v odstotkih

sektor	2001	2002	v % 2001	v % 2002
Socialna ²³ infrastruktura	337,42	328,87	43,8%	44,1 %
Gospodarska ²⁴ infrastruktura	129,33	127,00	16,8 %	17 %
Produktivni ²⁵ sektorji	108,08	111,18	14 %	14,9 %
Večsektorski ²⁶ projekti	69,88	61,58	9,1 %	8,3 %
Programska ²⁷ pomoč	56,43	44,18	7,3 %	5,9 %
Narazvrščena pomoč	69,16	72,51	9 %	9,7 %
skupno	770,29	745,33	100 %	100 %

Vir: Danida 2002a

²³ Izobraževanje, zdravstveni sektor, dostop do pitne vode, javna uprava, razvojno planiranje, ostala socialna infrastruktura

²⁴ prevoz, komunikacije, energija, nadzor poprav, ostala gospodarska infrastruktura

²⁵ kmetijstvo, industrija, trgovina, terciarni sektor

²⁶ okolje brez usmeritve v ostale sektorje, pomoč pri rekonstrukciji, boj proti deforestaciji, ostali projekti

²⁷ strukturno prilagajanje v sodelovanju z IMF ali Svetovno banko, pomoč v hrani, odpis dolgov

3.1.6. Ocena danske razvojne pomoči

Danska si od nekdanj prizadeva za pomoč, ki ne bi prejemnic naredila odvisnih (Holm v Tharp in drugi 1998:4). Od samega začetka vodijo dansko razvojno politiko spoštovanje želja prejemnic ter vzdržanost od vezanja pomoči na politične pogoje. Domači raziskovalci so Danski nadeli ime »humani internacionalist«, ki naj bi označeval sprejemanje načela, da imajo prebivalci bogatih dežel dolžnost pomagati revnim. Pojem vključuje občutljivost za vrednote miru in spoštovanja človekovih pravic (Stokke v Olsen 2002); naloga razvojne pomoči pa je pokazati, da je Danska edinstven akter v mednarodni skupnosti. Obseg proračuna in kvaliteta razvojnih programov pa sta ključna za pridobivanje mednarodnega vpliva (Olsen 2002).

Najpomembnejši in edini prednostni cilj je bil in ostaja boj proti revščini. Ne Danida ne parlament nista ostalih ciljev²⁸ razvojne politike postavila v vrstni red. Revščino naj bi zmanjšali na podlagi delovno intenzivne gospodarske rasti, investiranja v človeške vire, dobrega upravljanja z državo in s sodelovanjem državljanov (Olsen 1995). Da je zmanjševanje revščine prioriteta, dokazuje Danida na naslednji način:

1. dolgoročne partnerke so večinoma države z nizkim dohodkom in najmanj razvite države;
2. razvojna pomoč je osredotočena na sektorje, ki so posebno pomembni za revne;
3. projekti in programi so locirani v najrevnejših področjih izbranih držav (OECD 2003b).

Danska razvojna politika je zelo kompleksen sistem, brez podvajanj, dosega visoko učinkovitost in se osredotoča na pravilne politike (Wheat 2000). K takim rezultatom je dodatno pripomoglo integriranje Danide v Ministrstvo za zunanje zadeve, prenos odgovornosti na veleposlaništva v prejemnici in prizadevanja Danske za uskladitev razvojnih politik z drugimi donatorji (OECD 2003b). V naslednji letih namerava vlada krepiti zunanjo in varnostno politiko tako, da bo posvetila posebno pozornost varnosti, boju proti terorizmu, beguncem in regijam iz katerih prihajajo (Internet 17). Zaradi slednjega očitajo Danski, da pomaga iz sebičnih razlogov, saj naj bi pomoč pospeševala mir in politično stabilnost, kar bi zmanjšalo prihod beguncev in ilegalnih prebežnikov na Dansko (Paldam 1998: 5).

²⁸ Vprašanje žensk v razvoju, trajnostni razvoj, človekove pravice, gospodarska rast (tradicionalni razvojni cilj) (Paldam 1998: 6)

Danska razvojna politika je dolgo veljala za nevtralnno, v devetdesetih letih pa so vanjo vdrli koncepti »programska država«, »sektorska pomoč«, »aktivni multilateralizem«, ki spreminjajo pomoč v orodje za širjenje vpliva v prejemnicah (Olsen 1995).

Kljub mnogim pozitivnim ocenam danska razvojna politika ni popolna. Očitajo ji predvsem vezanost svoje pomoči na nakupe dobrin in storitev danskih podjetij ter umik iz programskih držav, za katerega se je odločila vlada leta 2002. Danska ni edina članica DAC, ki bi vezala svojo pomoč. Neformalna vezava (ang. informal tying) zagotavlja 50% vračanje bilateralne pomoči v korist danskih proizvodov in storitev od leta 1989 (OECD 2003b). Tako OECD²⁹ kot EU sta Danski priporočila, naj svoje pomoči ne veže več, vendar je ta šele 1. januarja 2004 začela izvajati navodila EU. Danska svojih podjetniških interesov ni nikoli skrivala in jih kljub vsemu krčevito brani. Ocenjujejo, da je od »industrije« razvojne pomoči odvisnih od 6000 do 8000 delovnih mest (Olsen 2002:5). Poleg tega je ustvarjanje neformalnih stikov med danskim podjetništvom in DVR pomemben faktor pri ohranjanju javne podpore razvojni pomoči. Argument, ki ga danska oblast navaja v korist vezani pomoči, je pristranskost priporočil v zvezi z nevezavo pomoči. Obstoječi predlogi so namreč predpostavljali sprostitev pogodb, vrednih 0,3% danskega BDP, ZDA pa naj bi sprostile samo pogodbe, vredne 0,01% ameriškega BDP. Poleg tega so ZDA, Velika Britanija in Nemčija zahtevale, da bi bila pomoč državam s srednjim dohodkom oproščena sprostitev pomoči. Danska je predlog smatrala za krivičen in je zato najprej predlagala odlog pri uresničevanju priporočila DAC. Predlog je argumentirala z visokim deležem BDP, ki ga namenja pomoči, in koncentracijo slednje na najmanj razvite DVR. Odlog naj bi trajal dokler druge donatorke ne bi dosegle bistvenega napredka v kakovosti razvojne pomoči. Nazadnje je prišlo do kompromisa; Danska je sprostila pogodbe, vredne do 0,15% BDP, in s tem v naslednjih petih letih posredno sprostila dodatnih 40 milijonov evrov za boj proti revščini (OECD 2003b, Wheat 2000, Heldgaard in Anderskov 2004, OECD 2003a).

Drugi očitek, tako OECD kot nevladnih organizacij, gre na račun zmanjševanja sredstev za razvojno pomoč. Vlada pod geslom »več za naš denar« zagotavlja, da sta kvaliteta in učinkovitost ODA ravno tako pomembni kot količina. Danska se je v poročilu o izvajanju MDG zavezala, da bo ohranila razvojno pomoč na taki ravni, ki ji bo zagotavljala tako mesto v vodilni skupini donatorjev kot tudi stabilen okvir za trajno razvojno prizadevanje. (Heldgaard in Anderskov 2004). Večje reforme v 2002 so vključevale 11% znižanje h

²⁹ Recommendation on Untying ODA to Least Developed Countries, ki so ga članice OECD sprejele leta 2001, zahteva od Danske naj v možne dobavitelje pomoči najmanj razvitim državam vključi tudi podjetja držav, ki niso članice EU (OECD 2003b).

količini ODA, zmanjšanje prispevkov za nevladne organizacije in nekatere mednarodne organizacije, zmanjšanje števila dolgoročnih partnerskih držav na 15 in ukinitvev svetovalnih teles. Medtem ko vlada teh sprememb ni videla kot redefinicijo razvojne politike, pa so danski partnerji to razumeli kot znak manjše pozornosti vlade za razvojno sodelovanje. Z ukinitvijo svetovalnih teles, v katerih so sodelovale predvsem nevladne organizacije, je razvojna politika postala domena zaprte skupine znotraj Ministrstva za zunanje zadeve.

Umik iz treh dolgoročnih partnerskih držav je vlada utemeljila s poslabšanjem razmer v njih, kar je vzbudilo skrb o predanosti Danske konceptu dolgoročnega partnerstva. DAC tako v bodoče priporoča Danski, naj nadaljuje pretekla prizadevanja za izogibanje geografski razpršenosti in ohrani svojo strateško vizijo pri razdeljevanju sredstev v prednostnih državah (OECD 2003a).

3.2. RAZVOJNA POLITIKA FRANCIJE

3.2.1. Zgodovina francoske razvojne pomoči

Po drugi svetovni vojni je Francija poskusila restavrirati kolonialni imperij, vendar se je nazadnje morala vdati osamosvojitvenim težnjam svojih kolonij. Na konferenci v Brazzavillu so leta 1944 razglasili novo ustavo. Ta je De Gaullu dala velika pooblastila in razglasila je pravico kolonij, da o svoji prihodnosti odločajo same. Istočasno pa je Francija dala vedeti, da to pomeni prekinitev odnosov z ostalo Francosko skupnostjo³⁰ (fr. Communauté Française). Prekinitev je pomenila izgubo gospodarskih ugodnosti (nižje carine) s Francijo in posledično tudi z Evropsko gospodarsko skupnostjo ter konec gospodarske in tehnične pomoči. Samo Gvineja³¹ je glasovala za takojšnjo neodvisnost. Ostale francoske kolonije so do konca leta 1960 postale neodvisne v okviru Skupnosti; ko so kasneje izstopale iz nje, pa jih je Francija vezala nase z dvostranskimi sporazumi. (Južnič 1980, Zgodovina v slikah 1982).

Po dekolonizaciji je bila Francija edina bivša kolonialna velesila, ki je ohranila in razširila vpliv predvsem v kolonijah, kjer je bila francoščina jezik uprave in šolstva. Francija je ta del Afrike, ki je vključeval tudi nekdanje belgijske kolonije, smatrala na naravno francosko domeno. To politiko so podpirale tudi ZDA, ki so širjenje francoskega vpliva videle kot branik pred komunizmom. Francija je tako vzpostavila obsežen in močan program pomoči, ki je postal ključen element francoske zunanje politike. Namen pomoči je uresničevanje kulturnih, zgodovinskih in varnostnih interesov ter posredno povrnitev slovesa velesile (Schraeder 1996).

Francoski voditelji so domnevali, da se bodo francoski gospodarski interesi naravno razvili, ko se bo francoska kultura razširila po vsem svetu. Francoska pomoč naj bi tako pospeševala širitev kulturnih vrednot (zlasti jezika), francoske intelektualne tradicije in načina življenja. (Kolodziej v Schraeder 1996). Pomoč je velikokrat prihajala v »kulturni« obliki; Francozi so v Afriko pošiljali učitelje, ponujali so štipendije za študij na francoskih univerzah, na srečanjih med francoskimi in afriškimi voditelji pa dajali poudarek kulturni povezanosti in lepem izražanju v francoščini (Južnič 1980: 322-323).

³⁰ V Francoski skupnosti naj bi kolonije imele notranjo avtonomijo, medtem ko bi zunanjo politiko, finance in vojsko vodili organi Skupnosti (predsednik republike, izvršni svet, arbitražno sodišče) (Zgodovina v slikah 1982: 8453).

³¹ Francija je v Gvineji skoraj popolnoma izbrisala svojo navzočnost. Prihajalo je celo do takih skrajnosti, da so izpulili telefonske napeljave in odnesli zdravila iz bolnišnic. Gvineja se je obrnila po pomoč k socialističnim državam, diplomatske stike s Francijo pa ponovno vzpostavijo šele leta 1975, deset let po prekinitvi (Južnič 1980:181).

V osemdesetih letih je približno 82% celotne francoske pomoči pripadlo državam, ki jih je Francija smatrala za svojo domeno³². Primer integracije gospodarskih interesov v razvojno politiko je t.i. Afriška finančna skupnost (fr. Communauté Financière Africaine - CFA). Francija jo je ustanovila leta 1948 in ima danes 14 članic³³. Te so svoje valute vezale na francoski frank, francoska centralna banka pa je zagotavljala, da bodo valute članic v celoti konvertibilne v francoski frank, po uvedbi evra pa v evro³⁴. Članice so dolžne spoštovati strogo monetarno in davčno disciplino. Posledica tega so zlasti nižje stopnje inflacije v teh državah (Internet 18). Klub ustanovitvi CFA naj gospodarski interesi ne bi igrali ključne vloge, v dokaz temu pa navajajo dejstvo, da slabšanje gospodarskih odnosov s Francijo ni bistveno vplivalo na višino pomoči. K temu dodajajo dolgotrajno nasprotovanje devalvaciji CFA franka, kar kaže na to, da so gospodarski interesi dobili več pomena šele po koncu hladne vojne (Schraeder in drugi 1998).

Skrb za francoske varnostne interese je ena pomembnejših determinant francoske ODA. Številni obrambni sporazumi, vojaška pomoč (tako urjenje kot nabava orožja) in vojaške intervencije so sestavljale nezanemarljiv delež francoske pomoči. Francija je podpirala lokalne vojaške sile z namenom, da bi se ohranile na oblasti pro-francoske elite in status quo (Schraeder in drugi 1998). Francoski obrambni sporazumi še danes obvezujejo nekdanjo kolonialno velesilo, ki je v Afriki prisotna s 6000 vojaki (Internet 19), kljub temu da v uradnih izjavah ostro zavrača vmešavanje v notranje zadeve afriških držav.

Po koncu hladne vojne je prišlo do konkurence med zahodnimi donatorji, Francija je celo obtožila ZDA, Japonsko, Nemčijo in Kanado, da ogrožajo njene gospodarske in politične interese v Afriki (Schraeder 1996: 173). Francija se težko odvrta od posebnega odnosa z Afriko, saj ji zagotavlja status velesile, njena pomoč pa je bila desetletja koncentrirana na države, ki so ostale lojalne tudi po razglasitvi neodvisnosti. Leta 1990 je v francoski politiki prišlo do spremembe, ki jo je najavil nekdanji predsednik Mitterand: »Francija bo usmerila svoja finančna sredstva v pomoč prejemnicam, da pridobijo več svobode. Ne bomo se več vmešavali v notranje zadeve, bomo pa vestni pri zaščiti naših državljanov.« (Gillet 2003).

³² Deset največjih prejemnic v letu 1989: Alžirija, Maroko, Slonokoščena obala, Senegal, Kamerun, Gabon, Mali, Madagaskar, Čad, Gvineja (Schraeder in drugi 1998).

³³ Benin, Burkina Faso, Slonokoščena obala, Mali, Niger, Senegal, Togo, Kamerun, Centralna Afriška Republika, Čad, Kongo, Ekvatorialna Gvineja, Gabon (Internet 18).

³⁴ Leta 1994 je prišlo do devalvacije; pred tem je bilo razmerje CFA frank: francoski frank 50:1, potem pa 100:1 (Dearden 1999).

Zaradi množice ciljev in nobene strategije na državni ravni, ki bi opredeljevala prednostne cilje, je francoska razvojna politika izredno neenotna, za kar je deloma kriva organizacijska struktura. Leta 1998 je sicer prišlo do večje reforme, ki naj bi prispevala k večji transparentnosti in koherentnosti francoske razvojne politike, vendar še ni dala večjih rezultatov. Kljub nejasnosti ciljev je DAC identificiral nekaj načel francoske razvojne politike:

1. Afrika ostaja prioriteta; tako na gospodarski kot na varnostni ravni. Na gospodarski ravni si Francija prizadeva za integracijo najmanj razvitih DVR v globaliziran svet, na varnostnem področju pa uri, opremlja in financira regionalne obrambne sile pod okriljem OZN.
2. Kulturna različnost in frankofonija (vsi ukrepi za promocijo Francije, povečanje vpliva francoskega jezika v svetu in spodbujanje intelektualnega dialoga kot odgovor na globalizacijo);
3. okolje in trajnostni razvoj (zlasti vprašanje vodne oskrbe, varne hrane in kmetijstva);
4. skrb za svetovno javno dobro (podnebne spremembe, ozonska plast, znanje, svetovna kulturna dediščina, mir, zdravje, finančna stabilnost);
5. spodbujanje demokratičnega vladanja (univerzalne demokratične vrednote, dobro javno upravljanje, regionalna integracija, uskladitev politik, zagovarjanje »etike odgovornosti«) (OECD 2004a).

Leta 2002 je predsednik Chirac najavil, da bo delež, namenjen razvojni pomoči, do leta 2007 dosegel 0,5% BDP, do leta 2012 pa 0,7% BDP³⁵. Najmanj polovica teh sredstev bo namenjenih Afriki za doseg mednarodnih razvojnih ciljev. Večina povečanja ODA izhaja iz odpisa dolgov v okviru HIPC in drugih mehanizmov (OECD 2004b). Francija je članica OECD, ki je odpisala največ dolga (10,4 milijarde EUR). Njeno sodelovanje v HIPC ima 3 oblike: odpis dolga v okviru Pariškega kluba, bilateralni odpis dolga, in multilateralni odpis dolga. Bilateralni dolg odpisuje s pomočjo mehanizma C2D. Gre za t.i. pogodbe za zmanjšanje dolga in razvoj (ang. Contracts for debt reduction and development). Sporazume se sklenuje za tri leta, mehanizem pa je naslednji: dolžnica še vedno odplačuje dolgove Franciji, ta pa nemudoma prenese enake količine denarja, kot je znašalo odplačilo, na poseben račun v centralni banki dolžnice. Sredstva, ki jih tako dobi prejemnica, se uporabijo na področjih

³⁵ Največ (0,76% BDP) je Francija namenila razvojni pomoči leta 1965 (Cannone in Jacob 2004).

osnovnega in poklicnega izobraževanja, za osnovno zdravstveno oskrbo in boj proti epidemijam ter upravljanje z naravnimi viri. Trenutno 22 držav izpolnjuje pogoje za C2D (glej prilogo C); mehanizem pa so že uporabili v Mozambiku, Ugandi, Boliviji, Tanzaniji in Mavretaniji (Gillet 2003).

Da bi dokazali zavezanost boju proti revščini, je Francija v reformi leta 1998 oblikovala t.i. prednostno solidarnostno območje (ang. Priority Solidarity Zone - PSZ). To je sestavljeno iz 54 držav (glej prilogo C), med katerimi so tako najmanj razvite DVR brez dostopa do trgov kapitala in države, ki so bile v preteklosti francoske kolonije. Dodali so jim številne države podsaharske Afrike, indokitajskega polotoka in druge. Lista se lahko vsako leto spreminja, saj je predvsem politični koncept, ki ne zagotavlja, da bodo te države dobile največji delež pomoči. Skupno države iz prednostnega območja dobijo le 22% celotne francoske ODA (OECD 2004a).

Posebnost francoske pomoči je tehnična pomoč, ki predstavlja enega ključnih instrumentov za vpliv v tujini. Po vladnem poročilu iz leta 1997 je prišlo tudi na tem področju do sprememb. Zmanjšalo se je število tehničnih pomočnikov (leta 1980 jih je bilo 20000, leta 2004 pa samo 2200), spremenila se je tudi dolžina posameznih misij. Danes so večinoma kratko do srednjeročne, tehnična pomoč pa je vedno bolj integrirana v druge projekte (OECD 2004a).

Francoska politika je ohranila projektno pomoč, ki je danes v domeni Ministrstva za zunanje zadeve in Francoske razvojne agencije; leta 2002 sta odobrile skupno 148 raziskav in projektov za ustvarjanje novih delovnih mest v prejemnicah (OECD 2004a).

Nazadnje je treba omeniti še francosko zavezanost boju proti HIV/AIDS, ki se je začel že leta 1985, od leta 1994 dalje pa sredstva v ta namen naraščajo. V desetletju 1987/1997 je Francija v ta namen dala 12,2 milijarde EUR. Boj proti HIV/AIDS uresničuje tudi skozi izobraževanje, skrb za varne krvne transfuzije, prostovoljno in anonimno testiranje in oskrbo z zdravili s pomočjo Sklada za terapevtsko solidarnost (ang. Fund for Therapeutic Solidarity) (OECD 2004a).

3.2.2. Organizacijski okvir

Reforma iz leta 1998 naj bi poenostavila sistem razdeljevanja razvojne pomoči in povečala učinkovitost in transparentnost sistema. Ta je sestavljen iz treh glavnih struktur, kjer ima vsaka svoj način dela in mandat. Ministrstvo za zunanje zadeve, sodelovanje in frankofonijo je odgovorno za tehnično sodelovanje, pomoč v hrani, humanitarno pomoč v naravnih katastrofah, programe OZN in kulturno sodelovanje. Solidarnost povezuje z vplivom in podporo francoski diplomaciji. Ministrstvo za gospodarske zadeve, finance in industrijo je

odgovorno za financiranje investicij, razdeljevanje finančnih daril in kreditov, pomoč za strukturno prilagajanje. Upravlja z odpisom dolga, v njegovi pristojnosti so tudi prispevki multilateralnim bankam za financiranje razvoja in skrbi za stike z državami iz CFA. Obe ministrstvi skupaj razdelita približno 90% celotne ODA. Francoska razvojna agencija je glavni kanal za implementacijo projektov, ki predstavljajo približno 10% ODA in so osredotočeni na lokalno raven v prejemnicah. Poleg naštetih pri razdeljevanju razvojne pomoči sodelujejo tudi druga ministrstva (OECD 2004a). Za lažjo koordinacijo med ministrstvi so ustanovili Medministrski odbor za mednarodno sodelovanje in razvoj, ki mu predseduje premier. Naloga Odbora je oblikovati smernice razvojne politike in definirati prednostno solidarnostno območje (Internet 20).

3.2.3. Akterji, pomembni za francosko razvojno politiko

Predsednik države

Od De Gaulla dalje velja, da je zunanja politika sektor, rezerviran za predsednika. To ga dela za enega najvplivnejših akterjev na tem področju (Howorth v Olsen 2000: 6). Predsednik se posvetuje z mnogimi svetovalci, ko gre za Afriko (največjo prejemnico francoske ODA) pa se nanaša na neke vrste »mrežo starih prijateljev« (ang. old boys network), kjer položaje svetovalcev pogosto zasedajo sorodniki³⁶ in prijatelji francoskih predsednikov. Velikokrat je bil ta svetovalac predstojnik t.i. »afriške celice« (fr. Cellule franco-africaine), ki se tradicionalno smatra za enega centrov moči, ko gre za politiko do Afrike (Brüne in drugi v Olsen 2000). V zadnji letih predsednik ne zamudi priložnosti za zagovarjanje potrebe po »globalizaciji s človeškim obrazom«, povišanju razvojne pomoči, spoštovanju kulturne različnosti, boju proti HIV/AIDS itd... (OECD 2004a). Postal je osrednji glasnik razvojne politike.

Lokalni in regionalni akterji

Dinamično decentralizirano delovanje je francoska posebnost. Od leta 1992 lahko francoske regije, departmaji, mestne četrti in občine sodelujejo s tujim teritorialnimi oblastmi. V taki obliki naj bi delovalo približno 3000 teritorialnih enot v 115 državah s skupno vrednostjo projektov v znesku 200 milijonov evrov letno. Leta 2002 je vlada v ta namen razdelila 8

³⁶ Sin nekdanjega predsednika Mitteranda, Jean Christophe, je bil leta 2002 obtožen udeležbe pri trgovini z orožjem, zlorabe položaja (bil je očetov svetovalac v letih 1986-1992) in poneverbe. Poznan je bil kot »papa-m'a-dit« (»očka mi je rekel«) (Gillet 2003).

milijonov eurov za približno 300 projektov. To sodelovanje je izredno dinamično tako zaradi množice akterjev kot tudi različnosti projektov (OECD 2004a).

Drugi akterji

Nevladne organizacije so skoraj neobstoječe, ko gre za debate o razvojni pomoči, edina izjema je humanitarna pomoč. Da bi izboljšali dialog med državo in civilno družbo, je francoska vlada ustanovila Svet za mednarodno sodelovanje, ki je omogočil nastanek foruma, kjer se srečujejo nevladne organizacije in lokalne oblasti. Od vlade dobijo nevladne organizacije manj kot 1% ODA, so pa zelo uspešne pri mobilizaciji zasebnih sredstev; 80% teh sredstev si razdeli dvajset nevladnih organizacij (OECD 2004a).

Parlament zelo malo vpliva na smer razvojne politike. O slednji ni letne razprave, izjema je sprejem proračuna znotraj Odbora za finance in Odbora za zunanjo politiko v senatu in skupščini. Parlament tudi ne more zahtevati povečanja ali zmanjšanja izdatkov. Zaradi posebnosti francoske razvojne pomoči parlament dejansko potrdi samo polovico proračuna zanjo (OECD 2004a).

3.2.4. Prejemniki francoske pomoči

Bilateralne prejemnice

Francoska bilateralna pomoč je osredotočena na nekdanje francoske kolonije v Afriki in čezmorska ozemlja (glej tabelo 3.6 in 3.8). V ODA po regijah izstopa podsaharska Afrika, ki je deležna več kot polovice sredstev. Porazdelitev glede na dohodkovno skupino je enakomernejša (glej tabelo 3.7), zaradi česa je bila Francija deležna kritik v smeri da ne pomaga najrevnejšim državam in ne prispeva k zmanjšanju revščine. Od desetih največjih prejemnic v 2002/2003 je samo 5 držav (demokratska republika Kongo, Slonokoščena obala, Kamerun, Maroko in Mozambik) iz prednostnega solidarnostnega območja. V letu 2003 je celotna pomoč znašala 7,253 milijarde USD, kar je predstavljalo 0,41% BDP.

Tabela 3.6: 10 največjih prejemnic francoske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih od celote

država	ODA v 2001/2002	ODA v 2002/2003	% v 2002/2003
Demokratična Republika Kongo	/	704	11,05%
Francoska Polinezija	425	490	7,69%
Slonokoščena obala	432	447	7,02%
Nova Kaledonija	342	421	6,61%
Kamerun	144	302	4,74%
Pakistan	/	250	3,92%
Maroko	222	245	3,85%
Mozambik	239	240	3,77%
Poljska	176	185	2,9%
Srbija in Črna gora	/	156	2,45%
skupaj	4842	6369	100%

/- ni med prvimi 10 prejemnicami

vir: OECD (Internet 21)

Tabela 3.7: Razdelitev francoske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in v odstotkih

Najmanj razvite države	1944	33,31%
Države z nizkim dohodkom	1355	23,22%
Države z nižjim srednjim dohodkom	1210	20,73%
Države z višjim srednjim dohodkom	437	7,49%
Nerazporejeno	889	15,23%
skupaj	5835	100%

Vir: OECD (Internet 21)

Tabela 3.8: Razdelitev francoske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in odstotkih

Podsaharska Afrika	3181	54,5%
Srednji Vzhod in Severna Afrika	788	13,5%
Azija in Oceanija – drugo	496	8,5%
Južna in Srednja Azija	389	6,66%
Latinska Amerika in Karibi	272	4,66%
Evropa	271	4,64%
ni specificirano	440	7,54%
skupaj	5837	100%

Vir: OECD (Internet 21)

Multilateralne prejemnice

Za francoske multilateralne prejemnice je značilna prevlada prispevkov v Evropski razvojni sklad in proračun Evropske komisije za razvojne aktivnosti (glej tabelo 3.9.). Francija prispeva kar 24,3% vseh sredstev EDF. Druga največja kategorija prejemnikov multilateralne pomoči je skupina Svetovne banke, ki so v letu 2002 dobile 4% ODA. Na tretjem mestu je sistem OZN, ki sestavlja 2% ODA, kar je precej manj od povprečja članic DAC (7%). Ob tem ni jasno, ali gre za načrtno politično izbiro. 55% sredstev OZN je razdeljenih med 6 organizacij: WHO, UNDP, FAO, UNHCR, UNO in UNICEF. Regionalne razvojne banke dobijo nekoliko manjši delež od OZN (65% teh sredstev dobi Afriška razvojna banka, 33% pa Azijska banka za razvoj) (OECD 2004a).

Tabela 3.9: Prispevek Francije mednarodnim organizacijam v letih 2000-2002 v milijonih USD in v odstotkih

organizacija	2000	2001	2002	% v 2002
EU	780	1043	1202	64%
Svetovna banka	239	232	228	12%
OZN	123	109	137	7%
Regionalne razvojne banke (brez EBRD)	82	109	121	6%
drugo	140	233	188	1%
skupaj multilateralna pomoč	1364	1725	1876	100 %

Vir: OECD 2004a

Sektorska razdelitev pomoči

Francija posveča največ pozornosti izgradnji socialne infrastrukture, dejavna je zlasti na področju visokega šolstva. Osredotočenost na socialne sektorje je podprta s 60% deležem vseh sredstev. Porazdelitev sredstev v ostale sektorje je bolj enakomerno porazdeljena (glej tabelo 3.10).

Tabela 3.10: Razdelitev francoske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih USD

sektor	1996/1997	2001/2002	V % 1996/1997	V % 2001/2002
Socialna ³⁷ infrastruktura	2655	1418	49%	36%
Gospodarska ³⁸ infrastruktura	552	206	10%	5%
Produktivni ³⁹ sektorji	492	231	9%	6%
Večsektorska pomoč	441	312	8%	8%
Programska pomoč	312	198	6%	5%
Aktivnosti v zvezi z dolgom	668	1190	12%	30%
Humanitarna pomoč	16	145	0	4%
Administrativni stroški	285	184	5%	5%
Podpora nevladnim organizacijam	27	18	0	0
skupaj	5465	3902	100%	100%

Vir: OECD 2004a

3.2.5. Ocena francoske razvojne pomoči

Franciji očitajo predvsem dve napaki v svoji razvojni politiki: nejasno organizacijsko strukturo in nezadostno prizadevanje v boju proti revščini.

Reformi iz leta 1998 očitajo preveliko zapletenost, pri kateri naj bi bilo spornih več stvari. Ministrstvo za zunanje zadeve ima dve konfliktni vlogi; širilo naj bi kulturni vpliv, istočasno pa naj bi pospeševalo razvoj. Poleg tega se naslanja na številne organizacije, vključene v frankofonijo⁴⁰, kar dodatno prispeva h kompleksnosti sistema (Wheat 2004). Težave povzroča tudi pomembna vloga Ministrstva za gospodarske zadeve, saj med slednjim in Ministrstvom za zunanje zadeve ni učinkovite koordinacije. Francoski predstavnik v DAC je imenovan s strani Ministrstva za gospodarske zadeve, kar je francoska posebnost. Ko DAC sprejme nove smernice v zvezi z razvojno pomočjo, se običajno zgodi, da zaposleni na zunanjem ministrstvu in veleposlaništvih o tem ne vedo nič (Wheat 2004). V nasprotju z večino DAC članic nobena institucija ni odgovorna za koordinacijo celotnega sistema in težko je ugotoviti,

³⁷ izobrazba, zdravstvena oskrba, populacijski programi, vodna oskrba, demokratično vladanje in podpora civilni družbi

³⁸ prevoz in skladiščenje, komunikacije, energija, bančništvo, finančne storitve, podjetništvo

³⁹ kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, industrija, rudarstvo, gradbeništvo, trgovina, turizem

⁴⁰ Take organizacije so: Agencija frankofonskih univerz, TV5, Senghor University of Aleksandria, International association of francophone mayors in druge (Internet 22).

kdo ima vodilno vlogo pri razvojni politiki. Razpršitev aktivnosti med različnimi enotami je draga, vodi v podvajanje funkcij tako na terenu kot pri administraciji. Kljub temu je CICID pozitivno vplival na koordinacijo med ministrstvi (OECD 2004a).

Prednostnemu solidarnostnemu območju očitajo predvsem preveliko število držav, vključenih vanj, kar ne vodi v večjo selektivnost.

C2D očitajo preveliko kompleksnost in visoke transakcijske stroške. Ena večjih pomanjkljivosti, ki onemogočajo oceno količine ODA, je odsotnost letnega poročila, poleg tega velik del francoske ODA ni prikazan v nobeni proračunski postavki. Kritik je bil deležen tudi visok odstotek pomoči v obliki odpisa dolga. Povečanje ODA gre ravno na račun teh sredstev, sčasoma pa se bo ta delež zmanjševal in do takrat bo morala Francija poiskati druga sredstva, če bo želela uresničiti večkrat napovedani cilj 0,7% BDP za razvojno pomoč do 2012 (OECD 2004a).

Do nedavnega Francija še vedno ni imela izdelanih smernic, ki bi zmanjševanje revščine vgradili v izbiro in obliko projektov razvojne pomoči. Kljub temu da so se odločili za večjo pozornost socialnim sektorjem, to ni vedno povezano z bojem proti revščini. Francosko sodelovanje ostaja razdrobljeno med številne sektorje in projekte, ki ustvarjajo velike transakcijske stroške. Več poudarka bi morala Francija nameniti vprašanju enakosti spolov in nevezanju pomoči, nujno je izboljšati mehanizme za ocenjevanje učinkovitosti pomoči. Predstavniki francoske oblasti se branijo, da gre predvsem za problem predstavitve. Zmanjševanje revščine je cilj vsake dejavnosti francoske razvojne politike s to razliko, da to ni posebej omenjeno. Francoski interes za zmanjšanje revščine so potrdili z vladno odločitvijo, da bodo podprli MDG. Namesto sistematičnega ciljanja na revščino se francoski pristop osredotoča na integracijo revnih skupin v gospodarstvo in ustvarja različne rešitve kot odgovor na potrebe različnih socialnih skupin. Do premikov prihaja tudi na področju enakosti spolov, kjer to dimenzijo razvoja sedaj vključujejo v projekte urbanega in podeželskega razvoja, projekte za ustvarjanje novih delovnih mest in projekte osnovnega zdravstvenega varstva (OECD 2004a).

Prišlo je tudi do premikov na področju oblikovanja razvojne strategije. CICID je definiral dve prednostni nalogi za razvojno pomoč v prihodnjih letih; na eni strani Afrika, na drugi strani trajnostni razvoj. Integralen del te sheme pa je boj proti revščini. V okviru trajnostnega razvoja je definiranih pet prednostih sektorjev: vodna oskrba, izobrazba za vse prebivalce, izgradnja javne zdravstvene mreže in ukrepi proti HIV/AIDS, kmetijstvo in ruralni razvoj ter izgradnja infrastrukture na regionalni ravni. Slednja je odgovor na predloge afriških držav (OECD 2004a).

Najmočnejši element francoske pomoči so dolga tradicija, izkušnje in znanje s terena, ki ga ima Francija s številnimi državami. Projekte vodijo izkušeni in profesionalni strokovnjaki, na višji ravni pa jih uresničujejo lokalni partnerji v državah prejemnicah. Slednje omogoča, da so prejemniki pomoči kasneje tudi lastniki celotnega procesa (OECD 2004a). Prav s povečanjem števila projektov bi Francija lahko kompenzirala zmanjšanje pomoči iz naslova odpisa dolga.

3.3.RAZVOJNA POMOČ VELIKE BRITANIJE

3.3.1. Zgodovina britanske razvojne pomoči

Velika Britanija je bila največja kolonialna velesila. Njen imperij je obsegal 25 milijonov km² in 400 milijonov prebivalcev (Južnič 1980). Odgovornost za razvoj kolonij je uzakonila leta 1929 z Zakonom o razvoju kolonij (ang. Colonial Development Act). Na podlagi tega zakona je parlament lahko izglasoval največ 1 milijon funtov letno za razvoj v kolonijah (Internet 23). Iz druge svetovne vojne je Velika Britanija izšla oslabela in posledično se oslabi tudi njena kolonialna zavest. Že pred začetkom intenzivne dekolonizacije se je odrekla stališču, da so kolonije del metropole, kar je olajšalo prehod k neodvisnosti posameznih kolonij. Leta 1947 s postopno neodvisnostjo dominionov nastane Commonwealth (Južnič 1980). Velika Britanija ima danes dolgoročne odnose z državami v Karibih, vzhodni in južni Afriki, južni in jugovzhodni Aziji in Pacifiku. Veliko teh držav je sestavljalo britanski imperij, večinoma so sprejele politične institucije britanskega tipa in smatrajo kraljico za svojega šefa države. Njihov uradni jezik je pogosto angleščina. Pomen te zapuščine je viden v programih pomoči, saj je 14 od 20 prejemnic bilateralne pomoči v letih 1998-1999 članic Commonwealtha ali pa gre čezmorsko ozemlje (OECD 2001a).

Od petdesetih let dalje se je britanska pomoč razvijala sproti, dodajali so ji vedno več ciljev in prejemnic. Danes ta sredstva delijo 150 državam in 50 mednarodnim organizacijam. Taka širina je posledica dejstva, da se Velika Britanija s težavo prilagaja novemu svetovnemu redu in koncu svojega imperija (Burnell 1997:157).

Leta 1961 ustanovijo Oddelek za tehnično sodelovanje (ang. Department of Technical Cooperation), leta 1964 Ministrstvo za prekomorski razvoj (ang. Ministry for Overseas Development). V šestdesetih letih je pomoč državam Commonwealtha znašala 90% celotne pomoči.

Leta 1970 razdeljevanje pomoči prevzame Overseas Development Administration (ODA), ki je funkcionalno krilo Foreign and Commonwealth Office, ministrstvo razpustijo. Samo štiri leta kasneje vlada ponovno ustanovi Ministry of Overseas Development, ki ga ponovno razpusti leta 1979 (Internet 22).

Na koncu sedemdesetih let je Velika Britanija prvi donator, ki je začel pogojevati pomoč s strukturnim prilagajanjem. Upoštevanje političnih pogojev mednarodnih finančnih institucij je bila in je še vedno večji cilj pri uporabi te pomoči v Afriki (Healey 1996). Po drugi strani pa se je kot članica EU morala odpovedati dolgo veljavnemu sistemu preferenčnih carin na uvoze iz držav Commonwealtha in povečati zanimanje za DVR, ki so imele zgodovinske vezi z drugimi članicami EU (OECD 2001a).

Leta 1980 vlada najavi parlamentu, da bodo odslej politični, gospodarski in interesi industrije postali ključni pri razdeljevanju razvojne pomoči. Temu so sledila velika zmanjšanja v proračunu ODA (ta je leta 1961 znašal 0,56%, leta 1987 pa samo 0,28% BDP) in zaposlovanju (Burnell 1996: 156). V to obdobje sega tudi pogosta uporaba Aid Trade Provision. Britanska podjetja, ki so želela konkurirati na mednarodnih razpisih, so lahko zaprosila za subvencijo vlade, ki je znašala 20% predvidene vrednosti ponudbe. Ko so subvencijo potrdili, je sledila še ocena o minimalni razvojni usmerjenosti projekta. Take mešane kredite so poleg subvencije sestavljali še krediti z nizkimi obrestnimi merami in posojila komercialnih bank z garancijo državnega oddelka za izvozne kredite. Sistem ATP je bil deležen ostrih kritik, saj ni upošteval potreb revnih. Pravzaprav z razvojno pomočjo ni imel nič skupnega, bil pa je tudi v čistem nasprotju s tistim, kar je vlada uradno zagovarjala – t.j. prizadevanje za zmanjševanje revščine. Poleg tega je pomoč odvrčal od najrevnejših DVR, saj v tem ni bilo zadosti poslovnih priložnosti, ki bi potrebovale subvencijo, so pa mehanizem izdatno uporabljali v Mehiki, Maroku in Braziliji. Nazadnje je celo britanska vlada priznala, da ATP ne izboljšuje kakovosti razvojne pomoči in da je njen namen slediti britanskim gospodarskim tekmečem (Hewitt 1983). Britanski gospodarski interesi so na razvojno pomoč vplivali na 2 načina: velik delež pomoči je ostal vezan na nakup britanskih dobrin in storitev (še leta 1992 je bilo 67% vezane izključno na britanske proizvode) in prispevali so k ohranitvi ATP do novembra 1997 (Healey 1996).

Pritiski zunanje politike in diplomacije so v devetdesetih vodili v vedno večjo razpršitev pomoči tudi med države s srednjim dohodkom, kjer majhne finančne vsote lahko kupijo nekaj vpliva (Latinska Amerika, Jugovzhodna Azija). Prehod nekdanjih socialističnih držav v tržno gospodarstvo je spodbudil nove programe tehnične podpore in tranzicijsko pomoč za Srednjo in Vzhodno Evropo. Povečalo se je število držav, deležnih razvojne pomoči (leta 1989 je pomoč prejemale 137 držav, leta 1993 pa že 167 držav). V letih 1993/1994 so približno dve tretjini sredstev dobile DVR z BDP manj kot 675 USD in samo ena tretjina je bila bivših kolonij (Healey 1996).

Cilji razvojne politike se niso bistveno spreminjali, sčasoma so se jim pridruževali novi. Do devetdesetih let je britanska razvojna politika imela 3 cilje: gospodarsko reformo in dobro upravljanje, izboljšanje produktivnih sposobnosti in človeški razvoj. Tem ciljem se pridružijo okoljevarstvene teme, skrb za zdravstveni sistem, izobraževanje in nazadnje povečano prizadevanje za zmanjševanje revščine (Healey 1996). Slednje označuje novo obdobje v britanski razvojni pomoči, ki se je začelo leta 1997 s prihodom laburistične vlade na oblast.

Leta 1997 britanska vlada objavi dokument »Eliminating World Poverty: A Challenge for the 21st Century«. V njem je kot glavni cilj razvojne politike opredeljeno izkoreninjenje svetovne revščine in spodbujanje gospodarske rasti za revne. Velika Britanija se poleg tega zavezuje h gradnji partnerstva z DVR, drugimi donatorji in mednarodnimi organizacijami na mednarodni ravni. Na notranjem področju si prizadeva za sodelovanje z zasebnim sektorjem, raziskovalno skupnostjo in nevladnimi organizacijami. Nadalje se Velika Britanija zavezuje, da bodo njene politike skladne z načeli trajnostnega razvoja (vključno s trgovino, dolgom, investicijsko in kmetijsko politiko), spoštovanjem človekovih pravic, preprečevanjem konfliktov in zmanjševanjem zadolženosti. Vlada želi tudi zagotoviti, da bodo sredstva res porabljena za zmanjševanje revščine in si prizadeva za povečanje ODA kot deleža BDP. Strategija izrecno poudarja, da sredstva ne bodo uporabljena za kratkoročne gospodarske cilje in istočasno objavi ukinitvev ATP (Internet 41). Slednje je posredno omogočil naraščajoč vpliv interesih skupin v Veliki Britaniji in pritisk voditeljev držav prejemnic (Healey 1996).

Strategija je prinesla bistvene spremembe tudi na organizacijski ravni. Nekdanja Overseas Development Administration se je reorganizirala in iz nje nastane ločen vladni oddelek, imenovan DFID (ang. Department for International Development). Njegova naloga je pretvoriti smernice iz državnih politik v konkretna dejanja, projekte in prakso. To dela tako, da poskuša zagotoviti boljše možnosti za izobrazbo in zdravstveno oskrbo, poskuša utvariti več možnosti za revne in si prizadeva za boljše upravljanje z naravnim in fizičnim okoljem. Svoje cilje uresničuje s posebej izdelanimi strategijami (OECD 2001a).

Decembra 2000 vlada objavi dokument »Eliminating World Poverty: Making Globalization Work for the Poor«, ki predstavlja nadgradnjo dokumenta iz leta 1997. V strategiji je zajeto spoznanje, da globalizacija na eni strani ustvarja velike možnosti, po drugi strani pa za DVR predstavlja tveganje, da bodo še bolj potisnjene na rob. Slednje bi lahko preprečili tako, da bi več pozornosti posvetili mednarodnim gospodarskim povezavam in kolektivnemu delovanju vseh donatorjev. Strategija vključuje podporo učinkovitemu vladanju, pospeševanje učinkovitosti trgov, investiranje v ljudi, delitev znanja, uporabo dobičkov iz trgovine v razvojne namene, spopad z okoljskimi izzivi in učinkovitejšo uporabo razvojne pomoči (OECD 2001a). Cilj zmanjševanja revščine je uzakonjen z Zakonom o mednarodnem razvoju (ang. International Development Act), ki je začel veljati leta 2002. Po tem zakonu ni več mogoče vezati pomoči na nakup dobrin iz Velike Britanije, saj pomoč v nasprotnem primeru ne bi služila svojemu namenu - zmanjševanju revščine s pomočjo trajnostnega razvoja (DFID 2002a).

Vlada si je poleg novih prioritet zastavila nalogo izboljšati sodelovanje z mednarodnimi organizacijami tako, da bo poskušala vplivati na njihovo učinkovitost; prihaja pa tudi do večje povezanosti s civilno družbo in nevladnimi organizacijami. Vlada poskuša vzbuditi večjo pozornost javnosti za razvojne teme. Obnove strategije iz leta 1997 je na primer prevedla v devet jezikov, ki ji govorijo etnične manjšine v Veliki Britaniji, in jih dala na razpolago v veleblagovnice. Ciljne skupine pri izgradnji javne podpore so formalne izobraževalne ustanove, mediji, podjetniški sektor, sindikati, cerkve in denominacije (OECD 2001a). Kljub temu javnost ne kaže večjega zanimanja za vprašanja razvoja. Zaradi tega ima DFID veliko manevrskega prostora in neodvisnosti pri odločitvah (Olsen 2002).

3.3.2. Organizacijski okvir

Del reforme iz leta 1997 je predstavljal ustanovitev DFID. Svojo nalogo, pretvorbo razvojnih ciljev⁴¹ v konkretna dejanja uresničuje s pomočjo strategij. Od leta 1998 obstajajo štiri vrste strategij in vsaka od njih opredeljuje politiko do različnih akterjev v mednarodnih skupnosti.

Te strategije so:

- a) Target Strategy Papers⁴²: za vsak razvojni cilj (spoštovanje človekovih pravic, dobro upravljanje, krizni management vodnih virov, revščina v mestih, boj proti HIV/AIDS) naredijo analizo in določijo potrebne ukrepe za uresničitev.
- b) Country Strategy Papers: so triletno strategije, v kateri so opisani posamezni ukrepi, potrebni za uresničitev razvojnih ciljev v posamezni državi, nastalo pa je tudi nekaj regionalnih strategij. Od leta 1998 je nastalo šestdeset tovrstnih strategij.
- c) Institutional Strategy Papers: od leta 1998 so objavili približno dvajset triletnih strategij s smernicami za sodelovanje z mednarodnimi vladnimi organizacijami.
- d) Issues and briefing notes: dokumenti, ki obravnavajo različne teme, od leta 1998 jih je nastalo približno štirideset (OECD 2001a).

S programi za posamezne države upravljajo oddelki za Afriko, Azijo in Pacifik, Vzhodno Evropo in Zahod ter mednarodni oddelek, ki je odgovoren za sodelovanje z OZN, Commonwealthom, EU, z mednarodnimi finančnimi institucijami in za humanitarna vprašanja. Oddelki imajo izpostave v tujini, ki imajo precejšnjo finančno avtonomijo, saj lahko porabijo do dva milijona funtov na projekt, ne da bi za to potrebovali soglasje Londona.

⁴¹ Do leta 2015 za polovico zmanjšati delež ljudi, ki živijo z manj kot 1 USD na dan.

⁴² Za področje zdravstvene oskrbe Better Health for Poor People, na področju šolstva Challenge of Universal Primary Education, na področju enakosti spolov Poverty Elimination and the Empowerment of Women (OECD 2001a).

Ocenjujejo, da kar polovico razvojne pomoči razdelijo izpostave v tujini⁴³. Tako decentraliziran sistem jim dovoljuje, da same formulirajo državne in sektorske strategije, oblikujejo projekte in nadzorujejo izvajanje in uspešnost projektov (Healey 1996). Temu primerno se število zaposlenih povečuje in tudi njihova razporeditev odraža pomen zunanjih izpostav, saj se večja delež ljudi, ki jih zaposlujejo v tujini. Leta 2002 je bilo skupno zaposlenih 2259 ljudi, od tega 1292 v glavnih pisarnah v Londonu in East Kilbrideu; 543 v izpostavah v tujini, 424 pa neposredno v državah prejemnicah (OECD 2001a).

3.3.3. Akterji, pomembni za razvojno politiko Velike Britanije Commonwealth

Vse članice (z izjemo Mozambika⁴⁴) so bile nekoč sestavni del britanskega imperija ali mandati Društva narodov, danes pa predstavljajo približno 30% svetovnega prebivalstva (Internet 24) s 25% deležem v svetovne trgovine in investicijah. Za Veliko Britanijo igra predvsem politično vlogo, saj predstavlja 40% članstva OZN in WTO, ki ga Velika Britanija lahko izkoristi za sklepanje zavezništov, upoštevajoč dejstvo, da financira 30% stroškov organizacije (Watts 2001). Leta 1971 začne delovati Commonwealth Fund for Technical Co-operation, s pomočjo katerega članice pomagajo druga drugi pri razvoju. Commonwealth je aktiven tudi na področju izboljšanja položaja žensk, zaščite okolja in sodelovanja mladih pri razvoju. V osemdesetih se je tem nalogam pridružilo prizadevanje za razvoj demokracije v državah članicah, reforma javnega sektorja, spodbujanje rasti zasebnega sektorja in spodbujanje trgovine (Internet 25). Pomoč drugim državam Commonwealtha ima prednost v bilateralnih programih pomoči razvitejših članic (Velika Britanija, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija). Med prvimi dvajsetimi prejemnicami britanske pomoči je v letih 1999/2000 bilo 14 članic Commonwealtha, ki so dobile 61% celotne bilateralne ODA (OECD 2001a).

Nevladne organizacije

DFID želi vzpostaviti širši odnos z različnimi verskimi skupnostmi, sindikati, akademskimi organizacijami in profesionalnimi združenji. V letu 1999/2000 so nevladne organizacije dobile približno 8% vseh sredstev. Poleg britanskih DFID financira tudi tuje nevladne organizacije in tiste, ki delujejo v okviru večjih programov znotraj mednarodnih organizacij.

⁴³ Pisarne se nahajajo v Pretoriji (za Južno Afriko), Nairobiju (za Vzhodno Afriko), Harareju (Srednja Afrika), Barbadosu (za Karibe in Latinsko Ameriko), Bankoku (za Vzhodno Azijo), in v posameznih državah: Tanzaniji, Ugandi, Malaviju, Mozambiku, Nigeriji, Zambiji, Indiji, Bangladešu, Nepal, Pacifik pa ima svojo pisarno (Healey 1996).

⁴⁴ Mozambik je edinstven primer, saj je bil edini izmed 54 članic, ki je bil sprejet na podlagi zgodovine sodelovanja s sosednjimi državami.

Velik del sredstev je v obliki subvencij petim nevladnim organizacijam, ki se ukvarjajo s pošiljanjem približno 2700 prostovoljcev v osemdeset držav. Te, manjše organizacije, so v nasprotju z večjimi močno odvisne od državne pomoči.

Enajst⁴⁵ večjih nevladnih organizacij je z DFID sklenilo triletno sporazume o sodelovanju v vrednosti 150 milijonov funtov (OECD 2001a). Ocenjujejo, da je v aktivnostih, povezanih z razvojem, vključenih več kot 300 nevladnih organizacij in sestavljajo pomemben del »razvojnega lobija«. Za britanske nevladne organizacije velja, da niso najbolj povezane s širšo javnostjo in da skupaj z DFID predstavljajo most med državo in civilno družbo. Tako za DFID kot za nevladne organizacije velja, da sta elitistična in vase zaprta sistema, kar je deloma rezultat nezanimanja javnosti za razvojna vprašanja (Olsen 2000).

Commonwealth Development Corporation

Nastala je leta 1948 z namenom investiranja v zasebni sektor DVR (Internet 25). Od leta 1999 je v postopku delne privatizacije. Vlada namerava prodati 60% delež, izkupiček pa nameniti DFID za realizacijo razvojnih projektov. Delež zasebnega kapitala daje več možnosti za zadolževanje pri komercialnih bankah (Chang in drugi 1999). Nov kodeks poslovnega obnašanja zahteva, da delež investicij v revnih državah v petih letih naraste na 70%, od tega za 50% v podsaharski Afriki in Južni Aziji. Podatki iz leta 2000 žal niso vzpodbudni. Zaradi pomanjkanja poslovnih priložnosti je delež podsaharske Afrike ostal na 20%, južne Azije pa 7% (OECD 2001a). CDC je povezava med zasebnim sektorjem in državo. Slednja podpira številne zasebno-javne iniciative za podporo odgovornega podjetništva, boj proti korupciji in raziskave o vplivu gospodarstva na lokalno okolje v DVR (OECD 2001a), pri čemer igra pomembno vlogo CDC.

Ostali akterji

Ustanovitvi DFID je sledila ustanovitev parlamentarnega Odbora za mednarodno sodelovanje (ang. International Development Committee), ki se je resno lotil naloge ocenjevanja izdatkov DFID in analize vpliva različnih politik Velike Britanije na položaj DVR (OECD 2001a). Kljub temu parlament ne sodi med pomembnejše akterje, kar je razvidno tudi iz tega, da nevladne organizacije svoje zahteve in predloge predložijo neposredno DFID in obidejo parlament.

3.3.4. Prejemniki pomoči Velike Britanije

⁴⁵ Actionaid, OXFAM, Save the Children, Christian Aid, CAFOD, CIIR/ICD, WWF, WSO, Skillshare Africa, International Service, British Executive Service Overseas (OECD 2001a).

Bilateralne prejemnice

Velika Britanija nima spiska prioriternih držav. Razdeljevanje sredstev je močno pod vplivom zgodovinskih povezav in dolgoročnih zavez. Značilna je osredotočenost na države z nizkim dohodkom na prebivalca (glej tabelo 3.12) in na države podsaharske Afrike (glej tabelo 3.11 in 3.13). Velika Britanija se počasi umika od pomoči pacifiškim državam, ostale prejemnice pa sestavljajo stabilno skupnost de facto prioriternih držav (OECD 2001a). Vlada je večkrat izjavila, da želi okrepiti partnerstvo z Afriko, zato lahko v bodoče pričakujemo, da se bo delež pomoči temu kontinentu povečeval. Med desetimi največjimi prejemnicami je sedem članic Commonwealtha (izjeme so Afganistan, Iran ter Srbija in Črna gora), sedem držav ima nizek dohodek, tri srednji dohodek (Srbija in Črna gora, Irak in Južna Afrika), tri države pa so kvalificirane v HIPC (Tanzanija, Gana in Uganda). V tabeli 3.11 lahko vidimo, da se deleži pomoči za posamezno prejemnico zelo postopoma zmanjšujejo. Tako razkrojena sredstva so po mojem mnenju posledica tega, da Velika Britanija nima izdelanega spiska prioriternih držav. V letu 2003 je celotna pomoč znašala 6,282 milijarde USD, kar je predstavljalo 0,34% BDP.

Tabela 3.11: 10 največjih prejemnic britanske ODA (v milijonih USD) in v odstotkih od celote

država	ODA v 2001/2002	ODA v 2002/2003	% v 2002/2003
Indija	271	346	6,18%
Srbija in Črna gora	238	237	4,23%
Tanzanija	198	208	3,71%
Bangladeš	113	188	3,36%
Gana	111	130	2,32%
Afganistan	83	115	2,05%
Pakistan	/	106	1,89%
Irak	/	97	1,73%
Uganda	92	94	1,68%
Južna Afrika	/	87	1,55%
skupaj	4751	5603	100%

/- ni med prvimi desetimi prejemnicami
vir: OECD (Internet 27)

Tabela 3.12: Razdelitev britanske ODA po dohodkovni skupini v milijonih USD v 2002/2003 in odstotkih

Najmanj razvite države	1144	29,86%
Države z nizkim dohodkom	869	22,68%
Države z nižjim srednjim dohodkom	687	17,93%
Države z višjim srednjim dohodkom	98	2,56%
nerazporejeno	1023	26,7%
skupaj	3821	100%

vir: OECD (Internet 27)

Tabela 3.13: Razdelitev britanske ODA po regijah v milijonih USD v 2002/2003 in odstotkih

Podsaharska Afrika	1244	30,39%
Južna in Srednja Azija	835	20,4%
Evropa	267	6,52%
Latinska Amerika in Karibi	227	5,55%
Azija-ostalo in Oceanija	177	4,32%
Srednji Vzhod in Severna Afrika	145	3,54%
Evropa	271	6,62%
ni specificirano	927	22,65%
skupaj	4039	100%

vir: OECD (Internet 27)

Multilateralne prejemnice

Mednarodne organizacije v zadnjem času pridobivajo na pomenu, saj prevladuje mnenje, da ni važno, preko katerega kanala se podeljuje razvojna pomoč. Pomembno je, da služi zmanjševanju revščine. Kljub temu je prispevek mednarodnim organizacijam zelo neenakomerno razporejen, saj gre večina sredstev za razvojne aktivnosti EU (glej tabelo 3.14). Leta 2000 je prišlo do ustanovitve International Policy and Performance Fund. Sredstva iz tega sklada (17 milijonov funtov) so dobile mednarodne organizacije, ki so se zavezale, da bodo povečale svojo učinkovitost. Med njimi so UNICEF, UNDP, WHO, UNIDO, Mednarodni odbor Rdečega križa in druge.

Tabela 3.14: Prispevek Velike Britanije mednarodnim organizacijam v milijonih funtov

prejemnice	2002/2003	2003/2004	% v 2003/2004	2004/2005*
------------	-----------	-----------	---------------	------------

EU	866,301	996,000	64,15%	857,500
Mednarodno razvojno združenje (IDA)	220,290	150,000	9,66%	150,000
Mednarodne razvojne banke	69,808	68,000	4,38%	75,000
HIPC	17,855	45,000	2,9%	50,000
UNDP	37,000	37,000	23,83%	/
UNICEF	17,000	17,000	1,1%	/
UNFPA	9,000	18,000	1,16%	/
WHO	12,000	12,500	0,8%	12,500
UNESCO	12,019	11,000	0,71%	12,000
Mednarodni denarni sklad (IMF)	10,000	9,000	0,58%	8,000
Skupaj	1581,436	1552,500	100%	1496,500

*- predvidena poraba

vir: DFID 2004b

Sektorska razdelitev pomoči

Sektorsko razdelitev pomoči vodijo mednarodni razvojni cilji, opredeljeni z MDG. Danska in Francija v socialni sektor prištevata zdravstveno oskrbo, izobraževalni sistem, upravljanje in socialni sektor. Velika Britanija ima sicer drugačno delitev na sektorje (glej tabelo 3.15), kar pa ne spremeni dejstva, da gre največji delež pomoči v socialne namene.

Tabela 3.15: Razdelitev britanske bilateralne pomoči po sektorjih v milijonih funtov in v odstotkih za 2003/2004

sektor	2001/2002	2002/2003	2003/2004	% v 2003/2004
Gospodarski sektor	728,191	919,943	789,233	30,23%
Zdravstveni sektor	238,695	338,614	351,893	13,48%
Upravljanje (governance)	214,695	207,947	315,516	12,08%
Humanitarna pomoč	203,556	300,956	301,715	11,56%
Izobraževalni sektor	134,838	165,482	222,011	8,5%
Socialni sektor	123,918	153,206	166,233	6,37%
Ruralno življenjsko okolje	146,642	192,901	149,666	5,73%
Okoljevarstvo	41,847	43,483	41,009	1,57%
ni specificirano	179,850	224,435	272,995	10,46%
skupaj	2012,234	2546,969	2610,270	100%

Vir: DFID 2004a

3.3.5. Ocena britanske razvojne politike

Od leta 1997 so načela socialne pravičnosti (enakost za vse, lažji dostop do zdravstvene oskrbe in izobrazbe, možnost izbire in močne institucije) postala osnova tako notranje kot zunanje politike (OECD 2001a). Blair se je zavzel za etično zunanjo politiko, ki naj interese velikih sil uskladi s potrebami in željami DVR. Interes za revnejše in dolgotrajna humanitarna tradicija sta vedno bila ena večjih značilnosti britanske pomoči, na koncu devetdesetih pa je ta dobila nov zagon. Uradna politika je od nekdanj zagovarjala tezo, da je razvoj DVR v skladu z

uresničevanjem političnih, industrijskih in gospodarskih interesov Velike Britanije. Dvig življenjskega standarda v tujini povečuje stabilnost v svetu, ta pa je dobra tako za mednarodno trgovino kot za varnost Velike Britanije (Burnell 1997: 156-157). Za učinkovitost politik zmanjševanja revščine se Velika Britanija trudi zgraditi partnerstva z državami z nizkim dohodkom in velikim deležem revnega prebivalstva. Prednost imajo države z učinkovitimi vladami in tiste, ki se trudijo ustvariti gospodarske in socialne razmere, da bi olajšale življenje revnim (OECD 2001a). Pomemben kriterij izbire je tudi članstvo v Commonwealthu in učinkovita poraba pomoči. V devetdesetih so tem zahtevam dodali prizadevanja za dobro vladanje, legitimnost vlade, odgovornost države in spoštovanje človekovih pravic (Healey 1996).

Kazalec, da je Velika Britanija usmerjena v zmanjševanje revščine, je ukinitvev programov, ki niso v skladu z MDG. Gre predvsem za programe izgradnje infrastrukture, ki so bili, kljub ugovorom prejemnic, umaknjeni. Kitajsko je tako doletela ena največjih sprememb: pred 1997 je bila večina projektov financiranih na podlagi ATP in so se izvajali v najrazvitejših delih Kitajske. Danes je britanska podpora usmerjena na zmanjševanje revščine v zahodnih provincah. Ukinili so tudi projekte, ki niso bili v skladu z državno strategijo za zmanjševanje revščine (OECD 2001a), prihaja pa tudi do zavračanj lokalnih zahtev za pomoč, čeprav gre pri celotnem procesu za sklepanje kompromisov med željami in prioritetai prejemnice ter zahtevami donatorke (Healey 1996).

Velika Britanija je vodilna med članicami DAC, ko gre za vprašanje odnosa med razvojem in globalizacijo. Poleg tega pa tradicionalno zagovarja svobodno trgovino. Kljub močni opoziciji domače industrije sladkorja je britanska vlada uspela pridobiti podporo vseh vladnih uradov za iniciativo EU »Everything but Arms«. Poleg tega se močno zavzema za nevezavo pomoči in k temu spodbuja tudi ostale članice EU. Od aprila 2001 uresničujejo namero sprostiti vso razvojno pomoč in ocenjujejo, da je približno dve tretjini pomoči že nepogojene z nakupom proizvodov in storitev iz Velike Britanije, 95% pomoči pa je razdeljene v obliki finančnih daril (OECD 2001a).

Prizadevanja Velike Britanije spopasti se z vplivom oboroženih konfliktov na revščino, so deležna največjih kritik in so tudi najbolj sporna. Vojna proti terorizmu je vplivala na razdelitev razvojne pomoči tako, da so pomoč preusmerili na financiranje povojne rekonstrukcije v Iraku, povečala pa naj bi se tudi pomoč državam, ki podpirajo vojno proti terorizmu, zlasti Pakistanu (Cannone in Jacob 2004). Velika Britanija se zaveda pomena preprečevanja konfliktov pri zmanjševanju revščine in si prizadeva za omejitve pri količinah majhnega orožja, zlasti s pomočjo mehanizmov EU in nadzora britanskega izvoza orožja.

Vlada se je zavezala, da ne bo več izvažala orožja, ki bi lahko bilo uporabljeno za notranjo represijo ali zunanjo agresijo. Žal je praksa drugačna. Poročilo Strategic Controls Annual Report 2004 poroča, da so orožje dobile tudi države z notranjimi konflikti ter države, ki ne spoštujejo človekovih pravic in bi lahko bile vpletene v zunanjo agresijo (OECD 2001a). Prodaja orožja naj bi od leta 1999 narasla kar za štirikrat, glavni kupci pa so Maroko, Egipt, Kenija, Gambija in Zimbabve (Talbot 2002). Reforma varnostnega sektorja v DVR temelji na predpostavki, da represivni obrambni aparat onemogoča razvoj v DVR. Da bi to preprečili, Velika Britanija sodeluje pri pokonfliktni izgradnji in pomaga pri urjenju enot. Primer takega sodelovanja je skupen projekt DFID in Ministrstva za obrambo v Sierra Leoneju (OECD 2001a). Kritiki opozarjajo, da gre pri tem za rekolonizacijo. Ob tem navajajo, da Britanci zasedajo najvišje položaje v vojski, vodja policije in vodilni uradniki pa so prav tako Britanci. Velik del vojske sedaj nadzira mejo z Liberijo in obstaja nevarnost, da se bodo podali čez mejo (Talbot 2002). Britanska vlada se zaveda, da lahko do konfliktov pride zaradi lastništva naravnih virov in izkoriščanja le-teh, zato je podjetniški sektor vključila v ocenjevanje potencialno konfliktnih situacij.

Britanski razvojni pomoči očitajo pritiske na dežele v razvoju, naj privatizirajo izobraževalni in zdravstveni sektor, vodno oskrbo in elektriko. Multinacionalke bi tako lahko dobile priložnost za dobiček, DVR pa razvojno pomoč. Dejstvo, da zasebni sektor ne zagotavlja ustrezne porazdelitve javnih dobrin, ob tem ne igra večje vloge (Brown 2004, Brown in O'Connor 1996: 102). Kljub vidnim napredkom (ukinitev ATP, nevezanje pomoči) v zadnjih letih DFID ni uspelo popolnoma pretrgati vezi med pomočjo in naročili britanskim podjetjem. Eden od elementov, ki omogočajo celostno obravnavo problema revščine, je organizacijska struktura razdeljevanja pomoči. DFID združuje vse vidike razvojne pomoči, od geografske pokritosti do odgovornosti za odnose z mednarodnimi finančnimi institucijami. Upravljanje s projekti je dobro uveljavljeno, transparentno in močno decentralizirano, kar DFID omogoča dobro razumevanje problemov, identifikacijo potreb in učinkovit nadzor nad izvajanjem projektov (Healey 1996). Moč DFID pri spopadanju z revščino izhaja iz številnega, visoko kvalificiranega osebja in posebnih svetovalcev, ki delujejo večdisciplinarno (OECD 2001a). Največja sprememba v zadnjih dvajsetih letih je pozornost, ki so jo začeli posvečati rezultatom razvojne pomoči (Burnell 1996: 158). Strategije DFID, ki služijo opredelitvi razvojnih ciljev, so včasih preveč natančne in ne dopuščajo bistvenih sprememb, kar deloma ovira uresničitve zastavljenih ciljev. Slabost je tudi razpršenost pomoči, saj si 20% ODA deli 140 držav.

DAC priporoča Veliki Britaniji, naj poveča letno rast javne razvojne pomoči, saj le ta raste prepočasi, da bi dosegla cilj 0,7% BDP v bližnji prihodnosti. Tudi v prihodnosti naj se osredotoči na bilateralno pomoč najrevnejšim DVR, istočasno pa naj podpira partnerske države pri razvoju lastnih strategij za zmanjševanje revščine. Da bi britanska širša javnost podpirala razvojno pomoč, so nujni dialogi s parlamentom, civilno družbo in mediji. Na organizacijski ravni bi bilo potrebno izboljšati komunikacijo med različnimi pisarnami in oddelki DFID, zlasti med tistimi v Veliki Britaniji in zunanjimi oddelki. Po oceni DAC OECD Velika Britanija posveča premalo pozornosti uresničevanju ciljev, ki so jih sami opredelili v dokumentih leta 1997 in leta 2000 (OECD 2001b).

Na podlagi opravljenih analiz ugotavljam, da je po hladni vojni v vseh treh obravnavanih državah prišlo do redefiniranja razvojne politike. Največji spremembi sta osredotočenost na zmanjšanje revščine in poudarek na učinkovitosti pomoči. Spremembi sta omenjeni v pomembnejših dokumentih obravnavanih držav, nikjer pa ni konkretnih meril o tem, kaj je potrebno za to, da je razvojna pomoč učinkovita. V naslednjem poglavju želim prikazati nekatere vidike učinkovitosti pomoči, ki lahko prispevajo k zmanjševanju revščine v svetu.

4. UČINKOVITOST POMOČI IN NJEN POMEN ZA DVR

V tem poglavju obravnavam nekatere dimenzije učinkovite razvojne pomoči in poskušam ugotoviti, zakaj v Afriki razvojna pomoč ni dala pričakovanih rezultatov. Afriko sem izbrala zato, ker je deležna največje količine pomoči, zaradi česa bi pričakovali, da se bo razvojna situacija na celini izboljšala. Upoštevajoč dejstvo, da je to kontinent, ki je deležen največ pozornosti s strani razvitega sveta, je očitno prišlo do napak tako na strani donatorjev kot prejemnic. Nazadnje poskušam na primerih dveh držav, Ugande in Tanzanije, dokazati, da je v končni fazi prejemnica tista, ki lahko največ pripomore k učinkovitosti pomoči.

Leta 2003 so v Rimu članice DAC sprejele Aid Effectiveness Agenda in se zavezale k reformi sistema razvojne pomoči. Marca 2005 so se ponovno zbrale v Parizu, vendar brez željenih rezultatov (Watt in drugi 2003). Danes je manj kot polovica pomoči namenjena najrevnejšim državam in samo 10% pomoči gre za osnovne storitve, ki so nujne za doseg MDG. Pogoji za dodelitev pomoči vsebujejo zahteve donatorjev po liberalizaciji in privatizaciji⁴⁶ in 40% pomoči je še vedno vezane na nakupe dragih dobrin in storitev iz bogatih držav. Ob tem ne smemo zanemariti administrativnih stroškov upravljanja z »razvojno industrijo«, kjer je osemdeset razvojnih agencij odgovornih za 35.000 razvojnih projektov⁴⁷ (Watt in drugi 2003).

4.1. KOLIČINA POMOČI

Mnenja o količini pomoči se delijo na dve skupini. Ena stran trdi, da so razvite države preveč radodarne, druga pa, da premalo.

Tisti, ki trdijo, da je obseg razvojne pomoči prevelik, dokaze za svoja stališča iščejo v preteklosti in dejstvu, da so danes razvite države odpravile problem lakote brez razvojne pomoči (Ayodele 2004). Ob tem ne gre toliko za problem količine pomoči, temveč primernosti le-te. Pomoč, ki ni v skladu s potrebami prejemnic, ni koristna in ne pripomore k razvoju, še vedno pa je zelo prisotna (Miskel 1997).

Mnenje, da je razvojne pomoči premalo, je dosti bolj pogosto. Razvojni projekti so dragi in zahtevajo veliko denarnih in človeških virov. Če bodo razvite države želele izpolniti MDG, bodo morale za razvojno pomoč nameniti več sredstev kot do sedaj. Povprečni delež BDP, ki ga članice OECD namenjajo ODA, je v letu 2003 znašal 0,25%, kar je daleč od

⁴⁶ V Gani je Svetovna banka zadržala 100 milijonov USD pomoči, ker ganska vlada ni uspela privatizirati vodne oskrbe v mestih, potezi je sledila tudi Velika Britanija in odtegnila 7 milijonov funtov (Watt in drugi 2003).

⁴⁷ Senegal je v letu 2003 moral sodelovati z več kot petdesetimi misijami Svetovne banke.

dogovorjenega 0,7% BDP⁴⁸. Poleg tega donatorji velikokrat prikazujejo svoje transferje za višje, kot so v resnici. Leta 2002 naj bi bilateralni donatorji državam z nizkim dohodkom dale približno 20 milijard USD pomoči, če pa od tega odštejemo pomoč zaradi naravnih katastrof in sklade za tehnično pomoč ter odplačila kreditov in dolgov, ostane zgolj 10 milijard USD za neposredno podporo (Birdsall 2004). V tabeli 4.1 so prikazani deleži pomoči kot delež BDP v zadnjem desetletju.

Tabela 4.1: Javna razvojna pomoč kot delež BDP v letih 1993-2003

država	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Danska	1,03	1,03	0,96	1,04	0,97	0,99	1,01	1,06	1,03	0,96	0,84
Francija	0,63	0,64	0,55	0,48	0,45	0,40	0,39	0,32	0,32	0,38	0,41
Velika Britanija	0,31	0,31	0,28	0,27	0,26	0,27	0,24	0,32	0,32	0,31	0,34
Nemčija	0,36	0,34	0,31	0,32	0,28	0,26	0,26	0,27	0,27	0,27	0,28
Japonska	0,27	0,29	0,28	0,20	0,21	0,27	0,34	0,28	0,23	0,23	0,20
ZDA	0,16	0,15	0,10	0,12	0,09	0,10	0,10	0,10	0,11	0,13	0,34
Norveška	1,01	1,05	0,87	0,84	0,85	0,90	0,90	0,80	0,80	0,89	0,92
DAC skupno	0,30	0,29	0,27	0,25	0,22	0,23	0,24	0,22	0,22	0,23	0,25

Vir: FINNIDA (Internet 28)

OECD 2004c

DFID 2002b

Sredstva za razvojno pomoč so nezanesljiva in nepredvidljiva. Deleži razvojnih pomoči se namreč spreminjajo na letni ravni, prav tako pa prihaja do sprememb pri ciljih donatorjev. Preusmeritev sredstev zaradi političnih razlogov zmanjša količino sredstev na voljo drugim državam. Tudi financiranje Iraka in držav, zavezanih boju proti terorizmu, je vneslo določene spremembe⁴⁹. Vsaka sprememba v strategiji donatorj se odraža pri razvrstitvi sredstev. Delež pomoči državam, ki niso vključene v HIPC, je od leta 1998-2000 padel iz 56% na 24%, kar je sovpadalo s povečanjem sredstev za države, vključene v iniciativo. Drugi vzrok, zaradi katerega je razvojna pomoč nezanesljiva, je proračunska razdelitev pomoči. Delež se od leta do leta razlikuje (tabela 4.1), kar od prejemnic zahteva izjemno sposobnost prilagajanja⁵⁰ (Birdsall 2004).

⁴⁸ Cilj je bil nazadnje dogovorjen na Konferenci o financiranju razvoja leta 2002 v Monterreyu, Mehiki (Birdsall 2004).

⁴⁹ Pakistan je bil v 2002/2003 na petem mestu največjih prejemnic ODA vseh članic DAC (dobil je 1,42 milijarde USD), v letu 2001/2002 pa na osmem mestu (960 milijonov USD). Afganistan je v 2002/2003 na devetem mestu največjih prejemnic (1,11 milijarde USD), medtem, ko ga v 2001/2002 ni med desetimi največjimi prejemnicami (Internet 29).

⁵⁰ V primeru Malavija v devetdesetih je delež pomoči kot odstotek BDP, nihal od 8% do 20% (Birdsall, 2004).

4.2.KAKOVOST RAZVOJNE POMOČI

V devetdesetih letih so nekatere DVR pridobile, njihova gospodarstva pa so vzcvetela. Druge, zlasti tiste v podsaharski Afriki, Latinski Ameriki, Srednji Aziji, pa so obstale. Države, ki se soočajo z zastojem v gospodarski rasti, so med največjimi prejemnicami razvojne pomoči že desetletja, izpeljale so številne strukturne reforme in tisoče projektov (Birdsall 2004). Povezava razvojne pomoči z gospodarsko rastjo in zmanjševanjem revščine ni jasna, kljub temu pa obstaja neke vrste konsenz o tem, kakšna mora biti razvojna pomoči, da je lahko učinkovita.

Za razvojno pomoč velja, da je bolj koristna, če je namenjena najrevnejšim državam, ker naj bi tako revnim izboljšala dostop do osnovnih socialnih struktur. Drugič, pomoč je uspešnejša v državah z dobro delujočimi institucijami in ustrezno politiko. In tretjič, pomembno je, na kakšen način je pomoč razdeljena (Harford in Klein 2004). Ti pogoji niso neodvisni drug od drugega, največkrat se med sabo dopolnjujejo in prepletajo. Če so izpolnjeni vsi trije pogoji, je prispevek razvojni pomoči kar največji. Politični ukrepi, ki ustvarjajo ugodno okolje za gospodarsko rast, vključujejo pravico do zasebne lastnine, nizke stopnje korupcije, odprtost za zunanjo trgovino in makroekonomsko stabilnost (Collier in Dollar 1999). Ob tem je treba upoštevati, da ukrepi, uspešni v eni državi, niso nujno učinkoviti v drugi.

Kljub poudarjanju pomena ustreznih institucij so donatorji pogosto nestrpni, ko gre za politične spremembe. Izgradnja institucij namreč zahteva financiranje tveganih programov, kot so podpora policiji in varnostnemu sektorju, rezultati pa so težko izmerljivi in vidni šele na dolgi rok (Birdsall, 2004).

Tudi obseg financiranja bi moral biti prilagojen določeni fazi reform v izbrani DVR. Idealno je, da je financiranje majhno takrat, ko država izvaja neustrezne politike in se postopoma povečuje, ko prihaja do reform, ki zahtevajo več sredstev. V tem primeru lahko donatorji pomembno vplivajo na zmanjšanje revščine, saj ciljajo na revne države, ki imajo dober politični sistem. V začetku devetdesetih so države s slabše delujočimi institucijami dobile 44 USD razvojne pomoči na prebivalca, tiste z boljše delujočimi institucijami pa 39 USD. Na koncu devetdesetih let pa se je trend obrnil, tiste z učinkovitejšimi institucijami so dobile 28 USD razvojne pomoči na prebivalca, DVR, ki so se odrezale slabše, pa 16 USD (Goldin in drugi 2000). Kljub trendu podeljevanja pomoči »bolje delujočim« revnim državam je treba poudariti, da pomoč pozitivno deluje tudi v institucionalno šibkih državah s slabšim vodenjem države (Morrisey, 2002).

Način razdeljevanja pomoči je ključen za uspeh le-te. Za pomoč državam s stabilnimi in dobrohotnimi vladami je najprimernejša neposredna podpora vladi, v kolikor pa je vladajoča

stran šibka in podkupljiva, je bolj primerna podpora posameznemu projektu na lokalni ravni. Pomoč je učinkovitejša v fleksibilnejši⁵¹ obliki (npr. gotovini) kot v obliki odpisa dolga ali tehnične pomoči, bolj kot krediti pa so primernejša finančna darila (Harford in Klein 2004).

4.3. NAPAKE DONATORJEV PRI RAZDELJEVANJU RAZVOJNE POMOČI

Osebnostno mislim, da za neučinkovitost razvojne pomoči niso krive samo prejemnice, temveč tudi donatorke, tako bilateralne kot multilateralne. Sistem razdeljevanja pomoči ni popoln, vendar bi z nekaterimi ukrepi lahko močno povečali njegovo učinkovitost in zmanjšali stroške.

Donatorke bi se morale umakniti iz programov in držav, kjer njihova pomoč ni uspešna⁵². Programi razvojne pomoči bi morali vsebovati natančno opisan cilj kot tudi omejitve programa. Brez osnovnih informacij in nadzora rezultatov⁵³ je težko oceniti, ali je bil program uspešen.

DVR se danes v procesu pridobivanja razvojne pomoči srečujejo s številnimi upniki, bilateralnimi donatorkami, agencijami OZN in nevladnimi organizacijami. Upravljanje z lastnimi projekti povečuje publiciteto donatorja in posredno služi pridobivanju podpore v OZN in drugih mednarodnih organizacijah. Težnja donatorjev, da delujejo v številnih DVR in njihovih sektorjih, povzroča veliko razdrobljenost⁵⁴ programov in velike upravne stroške. Donatorji šele v zadnjem času razpravljajo o medsebojni uskladitvi in pravih poročanja, kar je korak naprej tako k transparentnosti kot učinkovitosti. Pozitivni korak v tej smeri je HIPC, v kateri donatorji skupaj določajo pravila za implementacijo. Na bilateralni ravni se države osredotočajo na manjše število DVR (primer je Danska), prihaja pa tudi do imenovanja t.i. vodilnega donatorja za določeno prejemnico, ki upravlja s sredstvi, odobrenimi od drugih držav.

Te spremembe dokazujejo, da je dejansko prišlo do redefinicije razvojne politike bogatih držav, ki so sedaj pripravljene popravljati napake. Prihaja do premikov, ki bodo uspešni šele

⁵¹ Fleksibilnost pomeni tudi svobodo prejemnic, da izbirajo dobrine in storitve na svetovnem trgu, ne na podlagi pogojev donatorjev.

⁵² Tak primer so države, v katerih krediti za strukturno prilagajanje niso dali zelenih rezultatov. Slonokoščena obala, Gana, Argentina, Senegal, Maroko, Mehika, Pakistan so v letih 1980-1999 imele vsaka od 20-25 takih kreditov (Birdsall, 2004).

⁵³ V Zambiji tri četrtine razvojnih agencij nima podatkov o tem, koliko pomoči razdelijo (Watt in drugi 2003 53).

⁵⁴ V letih 2000-2002 so ZDA v Tanzaniji financirale 50 različnih projektov, povprečno v vrednosti dva milijona USD. V Tanzaniji je v tistem obdobju potekalo 1300 različnih projektov, ki so od tanzanskih oblasti zahtevale 1000 srečanj z donatorji letno in 2400 poročil vsake tri mesece. Leta nazaj je Tanzanija najavila štirimesečne počitnice med katerimi ne bodo sprejemali obiskov donatorjev (Birdsall, 2004).

na dolgi rok, seveda pod pogojem, da bo primarni cilj razvojne pomoči ostal zmanjševanje revščine.

4.4. POMEN POMOČI ZA AFRIKO

V zadnjih štiridesetih letih se je življenjska doba ob rojstvu v DVR povečala za dvajset let predvsem zaradi višjih prihodkov, boljše izobrazbe žensk ter razumevanja o vzrokih bolezni. Nepismenost je padla s 47% na 25% vseh odraslih. Tudi delež ljudi, ki preživi z 1 USD na dan je v zadnjih dvajsetih letih začel padati. Število revnih je padlo za 200 milijonov kljub porastu prebivalstva za 1,6 milijarde od leta 1980 (Goldin in drugi 2000). Vendar razvoj ni bil enakomeren. V podsaharski Afriki je dohodek na prebivalca ostal praktično nespremenjen od leta 1965-1999. Kljub temu da je prišlo do določenih izboljšav pri zdravstveni oskrbi in izobraževanju, je epidemija AIDS-a obrnila trend pričakovane življenjske dobe⁵⁵. Leta 1990 je bila 50 let, leta 1999 pa 47 let (Goldin in drugi 2000). Zgornji podatki ob dejstvu, da dobiva podsaharska Afrika najvišji delež ODA (glej tabelo 4.3), kažejo na to, da razvojna pomoč v tej regiji ni bila najbolj uspešna. V tabeli 4.2. je prikazan indeks človekovega razvoja po regijah, iz katerega lahko vidimo, da podsaharska Afrika zaostaja za ostalimi regijami, tabela 4.4. pa prikazuje največje prejemnice zunanje pomoči.

Tabela 4.2: Indeks človekovega razvoja (HDI) po regijah v letu 2002

regija	Pričakovana življ. doba ob rojstvu	Stopnja pismenosti prebivalcev nad 15 let	BDP na preb. V USD	HDI
Arabske države	66,3	63,3%	5,069	0,651
Vzhodna Azija in Pacifik	69,8	90,3%	4,768	0,740
Latinska Amerika in Karibi	70,5	88,6%	7,228	0,777
Južna Azija	63,2	57,6%	2,658	0,584
Podsaharska Afrika	46,3	63,2%	1,790	0,465
SND, Srednja in Vzhodna Evropa	69,5	99,3%	7,192	0,796
OECD	77,1	ni podatka	24,904	0,911

Vir: UNDP 2004

⁵⁵ V Bocvani je AIDS v devetdesetih znižal življenjsko dobo s 57 na 39 let, zaradi spopadov in kaosa v Sierra Leoneju pa je življenjska doba tam še vedno 35 let.

Tabela 4.3: Razvojna pomoč članic OECD po regijah v milijonih USD in v odstotkih za 2002/2003

regija	ODA v 2001/2002	ODA v 2002/2003	% v 2002/2003
Podсахarska Afrika	10554	15330	28,4%
Južna in Srednja Azija	5928	7180	1,33%
Azija-ostalo in Oceanija	7899	8518	15,78%
Srednji Vzhod in Severna Afrika	3704	5187	9,61%
Latinska Amerika in Karibi	5299	5383	9,97%
Evropa	2893	3212	5,95%
nespecificirano	8155	9158	16,97%

Vir: OECD (Internet 29)

Tabela 4.4: 10 največjih afriških prejemnic razvojne pomoči v milijonih USD v 2002

država	milijonov USD	Delež pomoči glede na celotno regijo
Mozambik	2058	9%
Etiopija	1307	6%
Egipt	1286	6%
Tanzanija	1233	6%
Slonokoščena obala	1069	5%
Demokratska Rep. Kongo	807	4%
Južna Afrika	657	4%
Gana	653	4%
Zambija	641	3%
Uganda	638	3%
ostale afriške države	11949	54%

Vir: OECD (Internet 30)

Vzroki, zaradi katerih razvojna pomoč kljub velikim zneskom Afriki ni pomagala do večjega razvoja, so različni. Eni so zgodovinske narave, drugi so pogojeni z značilnostmi svetovnega gospodarstva. Pri slednjih gre v veliki meri za padec cen proizvodov, ki sestavljajo večji delež afriškega izvoza. Nad temi vzroki Afrika nima vpliva. Temu moramo dodati še zaščito bogatih držav na področju kmetijstva in tekstila, ki onemogoča izvoz in zmanjšuje konkurenčnost številnim DVR. Svetovna banka ocenjuje, da naj bi Afrika (brez Južne Afrike) v letih 1970-1997 izgubila 120% BDP zaradi sprememb v cenah uvoza in izvoza (Goldin in drugi 2000). V tretjo vrsto razlogov, zakaj pomoč v Afriki ni bila uspešna, pa sodijo problemi razvojne pomoči kot take. V nadaljevanju bom na kratko opisala zgodovinske razloge afriške nerazvitosti in predstavila nekaj iztočnic, zakaj razvojna pomoč v Afriki ni učinkovita.

4.4.1. Zgodovinski vzroki afriške nerazvitosti

Suženjstvo

Novodobno suženjstvo se je začelo še pred odkritjem Amerike, ko so leta 1444 prve sužnje pripeljali iz Mavretanije na Portugalsko. Leta 1510 pa so prvi sužnji prispeli v španske kolonije v Latinski Ameriki (Internet 31). Največji razmah je suženjstvo doživelo v letih 1750-1850, potem pa se je trgovina s sužnji začela zmanjševati⁵⁶. Neposredna posledica trgovine s sužnji je bil ogromen odliv mladega afriškega prebivalstva. Cela plemena so postajala tarče lovcev na sužnje. Plemena in družine do delili, večkrat v sodelovanju z lokalnimi vladarji, ki so predajali v suženjstvo dolžnike, kriminalce, vojne ujetnike in nastajajočo afriško inteligenco. Na ta način je nastala ogromna gospodarska in intelektualna škoda (Internet 32).

Kolonializem⁵⁷

Afrika je bila dokončno dekolonizirana in razdeljena v 19. stol, njeno razdelitev pa je konsolidirala Berlinska konferenca (1884-1885), kjer so se udeležence⁵⁸ dogovorile o načinu določanja mej med kolonijami (Internet 33). Do prvih sprememb je prišlo po prvi svetovni vojni, ko sta si kolonije poražene Nemčije razdelili Francija in Velika Britanija v okviru Društva narodov. Po drugi svetovni vojni je mandatni sistem zamenjal skrbniški sistem OZN, vzdrževanje kolonialnega imperija pa je za oslabljeni Veliko Britanijo in Francijo postal prezahteven. Začela se je dekolonizacija, ki je v dveh desetletjih končala večstoletno obdobje imperializma (Južnič 1980). Afrika je kolonizatorkam služila kot vir rudnin, kmetijskih proizvodov in tržišče za končne izdelke. Zaradi tega niso razvijali ne proizvodnih zmogljivosti in tudi niso diverzificirali proizvodnje. Kolonialna gospodarstva niso potrebovala visoko usposobljene delovne sile in zato tudi ni bilo interesa, da bi to delovno silo izobrazili. Afrika je še danes močno odvisna od končnih proizvodov, z gospodarsko odvisnostjo pa so si nekdanji gospodarji zagotovili trajen vpliv tudi po dekolonizaciji. Najvidnejša zapuščina kolonializma so umetne meje, ki so danes vir mnogih spopadov in vojn kljub dogovoru afriških držav o spoštovanju razmejitvenih črt, ki so jih podedovale po nekdanjih gospodarjih (Južnič 1980).

⁵⁶ Danska je leta 1804 prepovedala trgovino s sužnji, Velika Britanija je to storila leta 1807, Francija leta 1848, ZDA l. 1865, Portugalska l. 1869 (Internet 31).

⁵⁷ Kolonializem je ustvarjanje in ohranjanje odvisnih območji pod oblastjo posameznih držav, ki so tem področjem v preteklosti povsem odrekala politično neodvisnost ter izkoriščala njihova naravna bogastva in delovno silo (Leksikon CZ 1994:502).

⁵⁸ Nemčija, Avstro-Ogrska, Belgija, Nizozemska, Italija, Danska, Portugalska, Rusija, Španija, Turčija, Velika Britanija, ZDA, Francija in Švedska

Dolžniška kriza

Dolžniška kriza je izbruhnila leta 1982, ko je Mehika izjavila, da ni več sposobna plačevati svojih obveznosti, njene korenine pa segajo v leto 1973. Zaradi naftne krize so bili takrat pogoji za najemanje kreditov ugodnejši, poleg tega pa se je povečala količina petrodolarjev. DVR so takrat potrebovale denar za svoje razvojne projekte, vendar je obseg zunanjega dolga kmalu postal prevelik, da bi ga lahko vračale. Roki odplačil so se v desetih letih (od 1973 do 1982) povprečno skrajšali za 4 leta, zaradi gospodarske recesije pa so se razvite države zatekle v protekcijonizem. DVR so reagirale z omejitvijo uvoza, kar je povečalo nezaposlenost, neizkoriščenost gospodarskih kapacitet, pomanjkanje uvoženih komponent potrebnih za proizvodnjo itd... (Mrak 1987). Začel se je proces reševanja dolžniške krize, ki se do danes še ni zaključil. Leta 1996 sta Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad začela s HIPC, ki je postavila okvir za reševanje vseh dolgov. Med petinpetdesetimi državami, ki izpolnjujejo pogoje za HIPC, je osemindeset držav podsaharske Afrike, do leta 2000 pa so delni odpis dolgov dočakale samo Uganda, Mozambik, Slonokoščena obala in Burkina Faso (Kajimpanga, 1998). Inicijativa temelji na predpostavki, da je prekomeren dolg ovira trajnejši gospodarski rasti in zmanjševanju revščine (World Bank 2003). Dolg DVR kljub temu narašča in stroški odplačevanja so vedno višji⁵⁹. Države so prisiljene izvažati večje količine proizvodov, kar še dodatno zniža ceno, vedno več ljudi pa pada pod mejo revščine. V želji po prekomernem izvozu DVR prekomerno krčijo gozdove⁶⁰ in uvajajo intenzivno kmetijstvo (Internet 34).

4.4.2. Neuspešnost razvojne pomoči v Afriki

Omenila sem že, da razvojna pomoč v Afriki ni dala zelenih rezultatov. Vzroki neuspešnosti se sicer razlikujejo od države do države, kljub temu pa lahko razlikujemo nekatere značilnosti razvojne pomoči, ki ovirajo oz. otežujejo učinkovito porabo pomoči:

1. programi pomoči so prevečkrat vezani na cilje donatorjev in niso razvojno usmerjeni, poleg tega pa donatorke strogo nadzirajo izvrševanje projekta. Afričani so odgovornost za razdeljevanje pomoči in izpeljavo projektov prepustili tujcem. Za projekt, ki ga tujci financirajo, je zelo verjetno, da ga bodo tudi izvajali in to tako, da

⁵⁹ Malavi dobiva 90 milijonov USD pomoči na leto, odplačuje pa dolgove Svetovni banki, IMF in drugim upnikom v vrednosti 162 milijonov USD (Ayodele 2004).

⁶⁰ Nobelova nagrada za mir za leto 2004 Kenijki Vangari Matai, ki poskuša preprečevati krčenje gozdov, je posredno tudi priznanje mednarodne skupnosti, da bodo problemi naravnih virov v prihodnosti postajali vedno bolj pereči.

bodo uporabili opremo in strokovnjake iz donatorke (Ishengoma, 2002). Na ta način omogočajo zaposlitev državljanom donatork, ne pa Afričanom;

2. omejeni naravni viri, politična nestabilnost in podkupljive vlade slabo vplivajo na učinkovitost pomoči;
3. številne razvojne agencije slabo poznajo okolje v državah prejemnicah;
4. donatorji se nanašajo na osebe iz tujine tudi takrat, ko gre za opravila, ki bi jih zmogli domačini;
5. številni projekti v Afriki so neuporabni in slabo vplivajo na okolje (npr. namakalni sistemi, ki jih DVR prenehajo vzdrževati takoj, ko pomoč preneha) (Ishengoma, 2002);
6. med hladno vojno so politični faktorji⁶¹ vplivali na to, kdo bo dobil pomoč, kar je velikokrat preprečilo reforme⁶², namesto, da bi jih spodbudilo (Goldin in drugi, 2000).

Kljub vsemu je treba poudariti, da ni jasnih dokazov, ki bi obsodili razvojno pomoč kot edinega krivca za žalostno podobo Afrike. Za razvoj je v prvi vrsti odgovorna država sama. Nobena donatorka v končni fazi ne more prepričati prejemnice, naj izvaja določene ukrepe. Razvojna pomoč je v določenih primerih prispevala k pozitivnim spremembam, v drugih pa ni delovala. V nadaljevanju predstavljam uspešen razvoj Ugande in neuspešni primer razvojne pomoči v Tanzaniji.

4.4.3.Uganda

Sedanja vlada je na oblast prišla leta 1986 in takrat podedovala deželo, izmučeno od dolgoletnih konfliktov⁶³ in slabega gospodarjenja. Reforme so se začele z novim političnim vodstvom⁶⁴, ki se je izkazalo za pragmatično. Od leta 1986 do 1992 so se zvrstila tri obdobja reform. V prvem obdobju, leta 1986, je Uganda zavrnila tržne reforme. Od leta 1987 do 1992 je potekalo intenzivno obdobje reform, skozi katero se je razvojna pomoč močno povečala. Sredstva so donatorji začeli pogojevati s tržnimi reformami, ki jih je vlada dosledno izvajala.

⁶¹ Zaire pod predsednikom Mobutujem je kljub slabemu upravljanju v letih 1960-2000 dobil več kot 10 milijard USD pomoči. Donatorji so iz političnih vzrokov »spregledali«, da je pomoč odhajala v roke vladajočega razreda. Zaradi velikosti in strateške lokacije je nekdanji Zaire predstavljal branik pred širitvijo komunizma v Južno in Srednjo Afriko. Kljub pomoči je BDP padel iz 460 USD v letu 1975 na 100 USD v letu 1996 (Goldin in drugi, 2000)

⁶² Raziskave primerov Slonokoščene obale, demokratične republike Kongo, Kenije, Nigerije in Tanzanije kažejo na to, da je izdatna pomoč v osemdesetih preložila nujne reforme.

⁶³ V osmih letih je pod vladavino Idiija Amina izgubilo življenje približno 300.000 Ugandcev, poleg tega pa se zapletel v vojno s Tanzanijo, ki so se znašali nad prebivalstvom Ugande (Internet 35).

⁶⁴ Yoweri Musevini je na oblast prišel s pomočjo gverilske vojske.

V zadnjem obdobju, od leta 1993 dalje, je pomoč najprej padla, sedaj pa ponovno narašča. Uganda je v tem obdobju prevzela odgovornost za svoj razvoj, k uspešnosti reforme pa je botrovala tudi okrepljena vlada. Od leta 1981 prihaja tudi do rednih servisiranja dolga; Uganda pa je bila prva država, ki so ji delno odpisali dolg na podlagi HIPC (Collier in Dollar 1999, Holmgren in drugi, 2001). V devetdesetih je vlada začela s privatizacijo javnih podjetij in ukrepi za večjo diverzifikacijo gospodarstva. Začela je tudi z vračanjem lastnine, ki so jo zasegli azijski skupnosti. Na politični ravni je stabilna vlada prispevala k medplemenski spravi tako, da je spodbudila vrnitev nekdanjih političnih voditeljev in plemenskih poglavarjev, prišlo pa je tudi do decentralizacije odločanja (Collier in Reinikka 2001: 41, 44-45). Napredek Ugande je viden tudi na podlagi naraščajočega indeksa človekovega razvoja. Ta je leta 1985 bil 0,395, leta 2002 pa 0,493 (UNDP 2004).

4.4.4. Tanzanija

Tanzanija je v središču debate o razvojni pomoči že od začetka šestdesetih let. Takrat se je odločila za razvojno strategijo, ki je temeljila na samozadostnosti in afriškem socializmu. To je vzbudilo precej zanimanj zlasti pri socialdemokratskih evropskih vladah, ki so ji izdatno pomagale (Bigsten in drugi 2001). Leta 1970 je pomoč znašala 37,7 milijonov USD, leta 1996 pa 830,5 milijonov USD. V letih 1990-1993 pa je Tanzanija dobila povprečno 1,1 milijarde USD pomoči. Kljub visokim zneskom zunanja pomoč večini prebivalcev ni koristila. Večji delež pomoči so do zgodnjih sedemdesetih usmerjali v kmetijstvo in prevoz, postopoma pa se je pozornost preusmerila v industrijo in energetske sektor. V tem obdobju je projektna pomoč znašala dve tretjini vse pomoči. Razlogi za to so bili nezahtevno planiranje in nadzor projektov, poleg tega pa je bila projektna oblika najbolj primerna za vezavo pomoči na proizvode donatorke. Slednje so tako lahko delovale mimo vladnih struktur in tako sledile svojim ciljem. V končni fazi je šlo za projekte z izredno visokimi stroški⁶⁵ in zanemarljivim pomenom za razvoj. Med donatorji danes prevladuje mnenje, da se Tanzanija trudi, da bi izpeljala reforme, vendar ji to otežujejo šibke administrativne strukture⁶⁶. To naj bi bil tudi vzrok, zaradi katerega donatorke odlašajo s predajo projektov tanzanijski vladi. Po drugi strani pa donatorke ne želijo svojih sredstev nameniti izgradnji institucij, ker bi lo lahko ogrozilo tradicionalne projekte. Zaradi velikega števila donatorke, prisotnih v Tanzaniji, je

⁶⁵ Primer ribiškega centra Mbegani, ki ga je financirala Norveška, je bil slabo premišljen in neprimeren za tanzanijsko okolje. Projekt naj bi izkušnje norveškega ribištva (moderne tehnike zamrzovanja) podajal Tanzanijcem, ki so ulov sušili na zraku. Podobne izkušnje imajo tudi Danci z univerzo za kmetijstvo Sokoine in Švedi z Osrednjim tanzanskim uradom za statistiko (Rugumanu 1997).

⁶⁶ potrditev izobraževalnega programa zahteva sodelovanje kar devetih ministrstev.

koordinacija nujna. Do prvih napredkov v tej smeri je prišlo leta 1996, ko so nordijske države podpisale partnerski sporazum s Tanzanijo. Ta je od vlade zahteval spoštovanje demokracije in človekovih pravic, boj proti korupciji, dobro upravljanje, makroekonomska stabilnost in mobilizacijo domačih virov. Program posebej poudarja prehod na sektorski pristop in odgovornost Tanzanije za razvojni proces. Druga skupina donatorjev (Velka Britanija, Nemčija, ZDA) za discipliniranje Tanzanije zagovarja ostrejši pristop in nadaljnjo pomoč pogojuje z dobrimi ocenami IMF in Svetovne banke.

Tanzanija je bila v preteklosti na različne načine žrtev donatorjev. V času M. Thatcher si je Tanzanija prislužila slabo oceno zaradi kritik, ki jih je namenjala razvitim državam, ki so vzdrževale tesne stike z Južno Afriko. Stališče Velike Britanije se je spremenilo šele, ko so na oblast prišli laburisti in ji podvojili količino razvojne pomoči. Francija je povečanje pomoči najavila vsakič, ko sta se Velika Britanija in ZDA »vmešavali« v frankofonsko Afriko. Do leta 1992 je naraščala tudi pomoč Italije, zlasti zaradi velikega porasta projektov, ki so jih izvajala italijanska podjetja (Bigsten in drugi 2001). Posledica konkurence med donatorji, številnih programov za strukturno prilagajanje in nekoristnih projektov je v končni fazi nerazvitost. Stagnacija Tanzanije je vidna tudi na podlagi indeksa človekovega razvoja, slednji je leta 1990 znašal 0,413, po dvanajstih letih pa je celo padel na 0,407 (UNDP 2004).

5. ZAKLJUČEK

Razvojna pomoč ima kratko zgodovino. Začela se je po drugi svetovni vojni in kmalu za tem je postala sredstvo za doseganje zunanjepolitičnih ciljev bogatih držav. Nekdanje gospodarice so v razvojni pomoči videle možnost za nadaljevanje nadzora bivših kolonij. Tem državam sta se pridružili ZDA in Sovjetska zveza in razvojna pomoč je tako dobila novo nalogo: pridobivanje zaveznikov. Po koncu hladne vojne so države redefinirale zunanjo politiko in tako je tudi razvojna pomoč dobila novo vlogo. Tudi vse tri obravnavane države so v devetdesetih letih 20. stoletja reformirale sistem javne razvojne pomoči in ga prilagodile novim političnim razmeram v mednarodni skupnosti. Donatorke so začele popravljati napake iz preteklosti, glavni cilj razvojne pomoči pa je postal izkoreninjenje oz. zmanjšanje revščine. Na podlagi obravnave razvojnih politik Danske, Francije in Velike Britanije potrjujem postavljeno hipotezo. Vse tri države so z reformo sistema javne razvojne pomoči in pristopi k mednarodnim razvojnim ciljem pokazale politično voljo pomagati DVR do boljšega življenja. Kljub temu se stopnji napredka in reform med državami razlikujeta.

Danski po hladni vojni ni bilo potrebno vnesti večjih sprememb v cilje razvojne politike; cilj zmanjševanja revščine je namreč opredelila že leta 1965. Za razliko od Velike Britanije in Francije, ji tudi ni bilo potrebno reorganizirati vojaške pomoči, saj slednja ni nikoli bila del danske razvojne politike.

Francija neposredno ne omenja cilja zmanjševanja revščine, čeprav so njeni razvojni projekti posredno usmerjeni k zmanjšanju le-te. Ustvarjanje delovnih mest, izobraževanje in znatni odpis dolgov pripomorejo k zmanjšanju revščine, četudi to ni jasno opredeljeno v državnih dokumentih. Osebno menim, da je francoski sistem razvojne pomoči nejasen in da ta načrtna nejasnost omogoča Franciji, da deluje zelo fleksibilno. To, da nima razvojne strategije oz. da ta ni dostopna javnosti, ji omogoča izbor ukrepov, ki se ji zdijo najbolj primerni za doseganje svojih zunanjepolitičnih ciljev.

Do največjih reform je prišlo v Veliki Britaniji. Obdobju razpustitev in ponovnih ustanovitev ministrstev za razvojno sodelovanje ter zmanjšanju sredstev je sledilo laburistično obdobje. Zmanjševanje revščine je postalo prednostni cilj, zaradi katerega ni več pomembno, ali gre pomoč po bilateralni ali multilateralni poti. Vlada je razveljavila Aid and Trade Provision in namesto mešanih kreditov uzakonila boj proti revščini. Mednarodne razvojne cilje je naredila za cilje britanske razvojne politike. Velika Britanija je tudi vodilni donator, ko gre za vprašanja povezanosti globalizacije z razvojem.

Tudi EU se reformira s skladu z milenijskimi razvojnimi cilji in sledi težnjam po večji učinkovitosti, njena razvojna pomoč pa postopoma dobiva specifične značilnosti. Pri razvojni politiki se Unija srečuje s podobnimi težavami kot njene članice, poleg tega pa so sredstva, ki jih ima na voljo, odvisna prav od teh držav. Zaupanje Francije in Velike Britanije razvojnim programom EU je zadovoljivo, saj namenjata evropskim institucijam približno 64% multilateralne pomoči, kar Komisiji in EDF omogoča, da aktivno sodelujeta pri uresničevanju MDG.

Konec hladne vojne je Afriki prinesel pogojevanje pomoči; ne več z zavezništvom, ampak z izpolnjevanjem zahtev Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke. DVR so izpostavljene pritiskom po privatizaciji, nameščanju vojaških sil donatorke in drugim posegom v njihovo notranjo politiko. Politični razlogi za podeljevanje pomoči so se spremenili, zato je še toliko bolj pomembno, da je pomoč učinkovita, saj je le tako lahko upravičena. Samo učinkovita pomoč lahko pripomore k trajnemu zmanjšanju revščine. Da bi to dosegli, je nujno sodelovanje obeh strani. Državljeni prejemnic si morajo sami želeli razvoja in donatorke bi morale upoštevati njihove želje in jih spodbuditi, naj sami poiščejo rešitve za svoje težave. Zavedati se je treba, da si tudi prebivalci DVR želijo materialnih dobrin in da je včasih vztrajanje na abstraktnih zahtevah po trajnostnem razvoju neučinkovito.

Sama verjamem, da je razvojna pomoč lahko učinkovita le, če je koristno uporabljena. Pogoj za to je učinkovita vlada, ki ima dovolj avtoritete za izpeljavo reform in obenem dovolj poguma, da zavrne donatorje. Prav tako bi morali slednji oditi iz države, v kateri pomoč ni učinkovita.

V svojem delu sem poskusila orisati zgolj nekatere značilnosti sistema javne razvojne pomoči. Ta je namreč zelo kompleksen (glej prilogo A) in bilateralne donatorke sestavljajo samo njegov manjši del. Želela sem prikazati, kako nameravajo države slediti milenijskim razvojnim ciljem, za katere sem prepričana, da predstavljajo pozitiven premik k poenotenju razvojnih ciljev mednarodne skupnosti. Leto 2015, ko naj bi bili cilji izpolnjeni, ni tako daleč, kot se morda zdi na prvi pogled. Glede na ambicioznost ciljev in na maloštevilna sredstva za razvojno pomoč si upam trditi, da cilji ne bodo v celoti izpolnjeni. To pa ne sme biti razlog za obsodbo milenijskih razvojnih ciljev na neuspeh, temveč vzpodbuda za nadaljnja prizadevanja za boljšo prihodnost nerazvitega sveta.

6. SEZNAM VIROV

- AYODELE, Thompson (2004): No Aid, No Debt. Iz http://ippanigeria.org/page.php?instructions=page&page_id=358&nav_id=87 , 7.10.2004
- BENNET, A.LeRoy, OLIVER K. James (2002): International Organisations Principles and Issues. Pearson Education Inc, New Jersey.
- BIGSTEN Ame, MUTALEMWA Deogratias, TSIKATA Yvonne, WANGWE Samuel (2001): Aid and Reform in Africa – Lessons from 10 case studies – Tanzania. Iz www.worldbank.org/research/aid/africa/release/chap6.pdf, 2.4.2005
- BIRDSALL, Nancy (2004): Seven Deadly Sins: Reflections on Donor Failings. Center for Global Development, Working Paper Number 50. Iz www.cgdev.org/docs/Working%20Paper%2050.pdf ,26.3.2005
- BROWN, Leann M., O'CONNOR Joanne M. (1996): Cross-Pressures in Western European Foreign Aid. Iz Steven W.Hook (ur.) Foreign aid toward the millenium, 91-107. London, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- BROWN, Paul (2004): Britain accused of tying strings to foreign aid. The Guardian, 28.2.2004 iz www.globalpolicy.org/soecon/develop/oda/2004/0228britain.htm , 26.3.2005
- BUČAR dr. Maja, ROJEC dr. Matija (2002/2003): Odnosi sever-jug. Študijsko gradivo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- BURNELL, Peter (1997): Foreign Aid in a Changing World. Open University Press Buckingham, Philadelphia.
- CANNONE Amelie, JOCOB Gregory (2004): Increased promised in a »freezing climate«. iz www.realityofaid.org/roa2004/part6_DAC_Rep-Fin_Fr.pdf , 22.6.2004
- CHANG Hyun-sik, FELL Arthur M., LAIRD Michael, SEIF Julie (1999): A comparision of management systems for development cooperation in OECD/DAC members. Iz www.oecd.org/dataoecd/40/28/2094873.pdf , 10.11.2004
- COLLIER Paul, DOLLAR David (1999): Target Aid to Performance, not Promises. Iz <http://www1.worldbank.org/devoutreach/fall99/textonly.asp?id=25> , 17.2.2005
- COLLIER, Paul, REINIKKA Ritva (2001): Uganda's recovery. The Role of Farms, Firms and Government. The World Bank, Washington.
- (2002a) DANIDA Bilateral Development Co-operation iz www.um.dk/Publiatikationer/Danida/English/DanishDevelopmentCooperation/AnnualReport2002/kap03.asp , 11.3.2005
- (2002b) DANIDA Multilateral Development Co-operation. iz www.um.dk/Publiatikationer/Danida/English/DanishDevelopmentCooperation/AnnualReport2002/kap04.asp , 11.3.2005

DEARDEN, Stephen J. H (1999): The CFA and European Monetary Union. European Development Policy Study Group Discussion Paper No. 14, June 1999. Iz www.edpsg.org/Documents/Dp14.doc , 23.3.2005

(2002a) DFID Departmental Report. Government Expenditure plans 2002/2003 to 2003/2004 iz www.gm-unccd.org/FIELD/Bilaterals/UK/DFID.exp.pdf , 8.5.2004

(2002b) DFID Net Official Development Assistance to Developing Countries and official aid to Other Countries. Iz www.dfid.gov.uk/sid2003/Comparisions/17.htm , 19.4.2004

(2004a) DFID Departmental Report. Bilateral Aid by Sector. iz www.dfid.gov.uk/pubs/files/sid2004/sid2004-table9.pdf , 29.3.2005

(2004b) DFID Departmental Report. DFID allocation by programme. iz www.dfid.gov.uk/pubs/files/departreport04annexes.pdf , 29.3.2005

FÜHRER, Helmut (1996): The story of official development assistance. A history of the development assistance committee and the development co-operation directorate in dates, names and figures. OECD, Paris iz www.oecd.org/dataoecd/3/39/1896816.pdf, 29.10.2004

GILLET, Nathalie (2003): Assessment of the first years. Public-private partnerships. Iz www.inwent.org/E+Z/content/archive-eng/07-2003/foc_art3.html , 7.10.2004

GOLDIN Ian, ROGERS Halsey, STERN Nicholas (2000): The Role and Effectiveness of Development Assistance - Lessons from the World Bank experience. Iz http://econ.worldbank.org/files/13080_The_Role_and_Effectiveness_of_Development_Assistance.pdf ,17.2.2005

HARFORD Tim, KLEIN Michael (2004): Donor Performance: What do we know, and What Should We Know? The World Bank Group. Iz <http://rru.worldbank.org/Documents/278-harford-klein.pdf> , 17.2.2005

HEALEY, J. (1996): The management of British Bilateral Aid and its Effectiveness. ECDPM Working Paper Number 10. Maastricht ECDPM iz www.ecdpm.org/Web/Content/FileStruc.nsf/index.htm?ReadForm&9C27F85473751D68C1256C8B00369428 , 14.11.2004

HELDGAARD Jesper, ANDERSKOUV Lars (2004): A world of difference-indeed. Iz www.realityofiad.org/roa2004/part6_DAC_Rep_Bel_Can_Den.pdf , 22.6.2004

HEWITT, Adrian (1983): Abolish sham aid. New Internationalist 126 iz www.newint.org/issus126/abolish.htm , 25.3.2005

HOLMGREN Torny, KASEKENDE Louis, ATINGI-EGO Michael, DDAMULIRA Daniel (2001): Aid and Reform in Africa – Lessons from 10 case studies – Uganda. Iz www.worldbank.org/research/aid/africa/release/chap3.pdf ,2.4.2005

ISHENGOMA M. Johnson (2002): Towards the termination of Foreign Aid in Sub Saharian Africa: A Proposal and Reflections from an African Perspective. iz <http://bij.hosting.kun.nl/esap/MWANZ/MWANZ/General/Ishengoma.php> , 6.10.2004

- JUŽNIČ, Stane (1980): Kolonializem in dekolonizacija. Založba Obzorja, Maribor.
- KAJIMPANGA Opa (1998): Solving the African Debt Crisis? African Dialogue Volume 3.3. iz www.igd.org.za/pub/g-dialogue/global_economy/african.html , 12.10.2004
- LAATIKAINEN, Katie Verlin (1996): The Disillusionment of Nordic Aid. Iz Steven W. Hook (ur.) Foreign aid toward the millenium, 109-124. London, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- (1994) Leksikon Cankarjeve založbe. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- MORRISEY Oliver (2002): Aid Effectiveness for Growth and Development. Overseas Development Institute. Iz www.odi.org.uk/publications/opinions/2_aid_effectiveness.pdf 10.11.2004
- MRAK, Mojmir (1987): Svetovni jug v pasti dolgov. Delavska enotnost, Ljubljana.
- MRAK, Mojmir (2002): Mednarodne finance. GV založba, Ljubljana.
- NATEK Karel, NATEK Marjeta (1999): Države sveta 2000. Založba Mladinska Knjiga, Ljubljana.
- (2001a) OECD DAC Peer Review: United Kingdom. Iz www.oecd.org/dataoecd/38/14/30416216.pdf , 27.10.2004
- (2001b) OECD The United Kingdom's Development Co-operation: Challenges for a Leading Donor. Iz www.oecd.org/document/48/0,2340,en_2649_34603_2437168_1_1_1_1,00.html, 27.10.2004
- (2003a) OECD Denmark: DAC Peer Review. Main findings and recommendations iz www.oecd.org/do.../0,2774,en_2649_34603_2515234_119663_70372_1_1,00.htm , 29.10.2004
- (2003b) OECD Denmark: Development Co-operation Review summary and conclusions. iz www.oecd.org/do.../0,2774,en_2649_34603_2087262_119663_70372_1_1,00.htm , 29.10.2004
- (2004a) OECD DAC Peer Review: France. Iz www.oecd.org/dataoecd/31/40/32556778.pdf , 1.10.2004
- (2004b) OECD Improving the aid effectiveness of Europe's largest donor country. iz www.oecd.org/document/10/0,2340,en_2649_33721_31856774_1_1_1_1,00.html, 7.10.2004
- (2004c) OECD Net Official Development Assistance in 2003 www.oecd.org/dataoecd/42/61/31504039.pdf , 9.11.2004
- OLSEN G. Rye, UDSHOLT L. (1995): The Danish Aid Administration: Between Politics and Technical Rationality. CDR Working Paper No.95.12. Copenhagen: Centre for Development Research iz www.euforic.org/dk/cdr95_12.htm , 29.10.2004

- OLSEN, G. Rye (2000): Public Opinion and Development Aid: Is there a link?, iz www.cdr.dk/working_papers/wp-00-9.pdf , 9.10.2004
- OLSEN, G. Rye (2002): Danish Aid Policy in the Post Cold War Period: Increasing Resources and Minor Adjustments. Iz www.cdr.dk/working_papers/wp-02-15.pdf, 29.10.2004
- PALDAM, Martin (1998): Soft criteria in Danish Development Aid. An essay on post-materialist values in practise iz http://papers.ssrn.com/sd3/papers.cfm?abstract_id=59268 , 29.10.2004
- ROGERSON, Andrew (2004): The International Aid system 2005-2015: Forces for and against change. Overseas Development Institute. Iz www.odi.org.uk/publications/web_papers/aid_system_rogerson.pdf , 17.2.2005
- RUGUMANU M. Severine (1997): Lethal Aid: The Illusion of Socialism and Self – Reliance in Tanzania. Iz <http://web.africa.ufl.edu/asq/v2/v2i3a8.htm> ,10.3.2005
- SAUMIK, D. (2004): An introduction to Bilateral Aid iz www.oneworld.net/article/view/94110, 7.10.2004
- SCHRAEDER, J. Peter (1996): Foreign-Aid Posturing in Francophone Africa. Iz Steven W.Hook (ur.) Foreign aid toward the millenium, 173-188. London, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- SCHRAEDER Peter J., HOOK Steven W., TAYLOR Bruce (1998): Clarifying the foreign aid puzzle. Iz www.stanford.edu/class/polisci243b/readings/v0002023.pdf, 7.10.2004
- TALBOT, Chris (2002): Blair’s neocolonialist vision for Africa. iz www.wsws.org/articles/2002/feb2002/afri-f16_prn.shtml , 10.11.2004
- THARP Finn, BACH F. Christian, HANSEN Henrik, BAUNSGAARD Søren (1998): Danish Aid Policy: Theory and Political Evidence iz www.econ.ku.dk/wpa/pink1998/9806.pdf , 29.10.2004
- TODARO, Michael P. (1989): Economic Development in the Third World (Fourth Edition). Longman, Harlow.
- TODARO, Michael P. (2000): Economic development (Seventh Edition). Longman, Harlow, Addison Wesley, London, New York.
- (2004) UNDP Human Development Report 2004 iz http://hdr.udp.org/reports/global/2004/pdf/hdr04_HDI.pdf, 13.11.2004
- WATT Patrick, FRASER Arry, LAWSON Max, HILDICH Louise (2003): Millstone or Milestone? What rich countries must do in Paris to make aid work for the poor people. Iz www.oxfam.org.uk/what_we_do/issues/debt_aid/downloads/aid_millstone.pdf , 30.3.2005
- WATTS, Nick (2001): The Commonwealth. Reformer Magazine, Autumn 2001. iz <http://core2.trg.org.uk/reformer/2001autumn/thecommonwealth.html> , 30.3.2005

WHEAT, Sue (2000): Denmark's Development Assistance. A longstanding positive example. iz

http://europa.eu.int/comm/development/body/publications/courier/courier179/en/en_022_ni.pdf#zoom=100 ,29.10.2004

WHEAT, Sue (2004): Towards more coherent development aid. iz

http://europa.eu.int/comm/development/body/publications/courier/courier183/en/en_009_ni.pdf#zoom=100 , 9.11.2004

WONGIBE, Emmanuel (2001): Seeking New Partners in Africa and Abroad: Francophone Africa at a turning point. Iz www.inwent.org/E+Z/1997-2002/de301-8.html , 7.10.2004

(2003) World Bank Heavily Indebted Poor Countries Initiative fact sheet. Iz www.worldbank.org/hipc/hipc-review/Fact_Sheet_mar03.pdf , 13.11.2004

(1982) Zgodovina v slikah, 18. knjiga. Državna založba Slovenije, Ljubljana.

Internet 1: OECD-DAC Members and Date of Membership

www.oecd.org/document/38/0,2340,en_2649_34447_1893350_1_1_1_1,00.html, 14.11.2004

Internet 2: The DAC list of aid recipients (A Definition)

www.oecd.org/documentprint/0,2744,en_2649_201185_2093101_1_1_1_1,00.html, 16.2.2005

Internet 3: DAC list of aid recipients as at 1. january 2003

www.oecd.org/dataoecd/35/9/2488552.pdf, 14.11.2004

Internet 4: World Bank list of economies (April 2004)

www.worldbank.org/data/aboutdata/errata03/class.pdf, 13.11.2004

Internet 5: Overview of the OECD: What is it? History? Who does what? Structure of the organisation?

www.oecd.org/documentprint/0,2744,en_2649_201185_2068050_1_1_1_1,00.html, 16.2.2005

Internet 6: Millenium Development Goals

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,pri...:29708,00.htm>, 17.2.2005

Internet 7: World Bank policies

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXPOVE...:336992,00.htm>, 17.2.2005

Internet 8: Debt – some commonly used terms

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXDEBT...:469043,00.htm>, 17.2.2005

Internet 9: Overseas countries and territories (OCT): introduction

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/r12300.htm>, 21.2.2005

Internet 10: The European Community's Development policy – Statement by the Council and the Commission iz
http://europa.eu.int/comm/development/body/legislation/docs/council_statement.pdf#zoom=100 , 19.2.2005

Internet 11: European Union factsheet. Development assistance and humanitarian aid iz
http://europa.eu.int/comm/external_relations/us/sum06_03/aid.pdf , 19.2.2005

Internet 12: African, Caribbean and Pacific states (ACP): introduction
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/r12100.htm>, 21.2.2005

Internet 13:
www.europa.eu.int/pol/dev/overview_en.html , 21.2.2005

Internet 14:
Reform of EC Development assistance
[http://wbln0018.worldbank.org/eurvp/web.nsf/Pages/EC+Aid+Reforms/\\$File/WEB+BRIEF+-+EC+AID+REFORM.PDF](http://wbln0018.worldbank.org/eurvp/web.nsf/Pages/EC+Aid+Reforms/$File/WEB+BRIEF+-+EC+AID+REFORM.PDF), 17.2.2005

Internet 15: Security, Growth-Developemnt
www.um.dk/eu/menu/Development-Policy/DanishD.../SecurityGrowthDevelopment ,
29.10.2004

Internet 16:
www.oecd.org/dataoecd/42/22/1860319.gif , 15.3.2005

Internet 17: Danish Development Policy
www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevel.../DanishDevelopmentPolicy ,
29.10.2004

Internet 18: CFA and the Euro: A cost-benefit analyses.
www.eucenter.scrippscollege.edu/eu_events/papers/paper/panel1/job_musangu.html ,
23.3.2005

Internet 19: France's Africa Policy
www.ambafrance-uk.org/asp/service.asp?SERVID=100&LNG=en&PAGID=310 , 7.10.2004

Internet 20: Bilateral and Multilateral Funding for the Environment
<http://guide.conservationfinance.org/chapter/index.cfm?Page=6>, 11.3.2005

Internet 21:
www.oecd.org/dataoecd/42/0/23704506.gif , 15.3.2005

Internet 22: International organisation of the Francophonie
www.diplomatie.gouv.fr/francophonie/index.gb.html , 28.6.2004

Internet 23: DFID historical background
www.dfid.gov.uk/aboutdfid/history.asp , 26.3.2005

Internet 24: The Commonwealth

<http://britain.webstation.net.nz/general/common.html> , 30.3.2004

Internet 25: Expanding Commonwealth role

www.thecommonwealth.org/Templates/Internal.asp?NodeID=36979 , 30.4.2005

Internet 26: Commonwealth Development Corporation

www.cdcgroup.com , 30.3.2005

Internet 27:

www.oecd.org/dataoecd/42/53/1860562.gif, 15.3.2004

Internet 28: Official Development Assistance in OECD/DAC countries 1991-2001

http://globalfinland.fi/v2/english/tietopankki/tilasto_A2_eng.htm , 22.10.2004

Internet 29:

www.oecd.org/dataoecd/17/39/23664717.gif ,15.3.2005

Internet 30: OECD net aid by region

www.oecd.org/dataoecd/40/27/7504863.pdf .14.11.2003

Internet 31: Slavery timeline

www.bbc.co.uk/worldservice/africa/features/storyofafrica/9generic3.shtml, 14.4.2004

Internet 32:

www.africanews.com/article345.html , 12.11.2004

Internet 33: Colonial Africa

<http://mars.acnet.wnec.edu/~gempel/courses/world/lectures/colonialafrica.html> , 6.11.2004

Internet 34: Third World Debt Crisis

www.derby.ac.uk/geography/jollyfranc/third_world_debt.htm 12.11.2004

Internet 35: Uganda History

www.lonelyplanet.com/destinations/africa/uganda/history.htm , 2.4.2005

7.PRILOGE

Priloga A	Sistem javne razvojne pomoči	73
Priloga B	Države in ozemlja v posebnem odnosu z Evropsko unijo	74
Priloga C	Francoska razvojna pomoč	75

Priloga A: Sistem javne razvojne pomoči

<p>bilateralne agencije⁶⁷</p>	<p>Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Češka, Danska, Estonija, Francija, Finska, Grčija, Madžarska, Slovenija, Irska, Italija, Japonska, Kuvajt, Luksemburg, Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška, Poljska, Portugalska, Saudska Arabija, Slovaška, Švedska, Švica, Španija, Velika Britanija, ZDA (USAID, Millenium Challenge Corporation, Urad koordinatorja za US Global AIDS)</p>
<p>mednarodne finančne institucije in evropski programi</p>	<p>Afriška razvojna banka, Andska razvojna korporacija, Arabski pooblaščenec za investicije v kmetijstvo in razvoj, Arabska banka za gospodarski razvoj Afrike, Arabski sklad za gospodarski in socialni razvoj, Arabski zalivski program za UNDP, Arabski monetarni sklad, Arabski program za financiranje trgovine, Azijska razvojna banka, Banka za mednarodne poravnave, Karibska razvojna banka, Sklad Commonwealtha za tehnično sodelovanje, Vzhodnoafriška razvojna banka, Evropska komisija, EBRD, EDF, EIB, Medameriška razvojna banka, IBRD, IDA, IFC, Mednarodni sklad za razvoj kmetijstva, Islamska razvojna banka, Islamski inštitut za raziskave in usposabljanje, MIGA, Severnoameriška razvojna banka, Svetovni sklad za boj proti AIDS, malariji in tuberkulozi, Zalivska investicijska korporacija, IMF, Nordijski razvojni sklad, Nordijska razvojna banka, Sklad OPEC za mednarodno sodelovanje, Zahodnoafriška razvojna banka</p>
<p>OZN in multilateralne razvojne institucije</p>	<p>FAO, Mednarodna delavska organizacija, Skupni program OZN za boj proti HIV/AIDS, Sklad OZN za razvoj kapitala, UNICEF, UNCTAD, Sklad OZN za ženske, UNDP, Program OZN za okolje, UNESCO, UNHCR, UNIDO, WHO, WTO, OZN Habitat, Urad OZN za projektne storitve, Sklad OZN za prebivalstvo, Svetovni program za hrano</p>

vir: prirejeno po Rogerson 2004

⁶⁷ Gre za državne agencije oz. oddelke ministrstev, zato jih zapisujem z imeni držav

Priloga B: Države in ozemlja v posebnem odnosu z Evropsko unijo

<p>države Afrike, Karibov in Pacifika (ACP)</p>	<p>Južna Afrika (ne v celoti), Antigua in Barbuda, Bahami, Barbados, Belize, Bocvana, Kamerun, Kongo, Cookovi otoki, Slonokoščena obala, Dominika, Dominikanska republika, Fidži,, Gana, Gabon, Grenada, Gvajana, Jamajka, Kenija, Maršalovi otoki, Mikronezija, Mauritius, Nigerija, Niger, Namibija, Nauru, Palau, Papua Nova Gvineja, Sveti. Krištof in Nevis, Sveta Lucija, Sveti Vincenc in Grenadine, Senegal, Sejšeli, Surinam, Svaziland, Tonga, Trinidad in Tobago, Zimbabve Najmanj razvite ACP države: Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kapverdski otoki, Centralna Afriška Republika, Čad, Komori, demokratična republika Kongo, Džibuti, Etiopija, Eritreja, Gambija, Gvineja, Gvineja Bissau, Ekvatorialna Gvineja, Haiti, Kiribati, Lesoto, Liberija, Malavi, Mali, Mavretanija, Madagaskar, Mozambik, Niger, Ruanda, Samoa, Sao Tome in Principe, Sierra Leone, Salomonovi otoki, Somalija, Sudan, Tanzanija, Vzhodni Timor, Tuvalu, Togo, Uganda, Vanuatu, Zambija</p>
<p>prekomorske države in ozemlja (OCT)</p>	<p>Britanske OCT: Anguilla, Kajmanski otoki, Falklandski otoki, Britansko ozemlje v Indijskem oceanu, Ascension, Sveta Helena, Tristan da Cunha, Britanski Deviški otoki, Montserrat, Turks in Caicos, Pitcairn, južna Georgija, Južni Sandwichevi otoki, Francoske OCT: Mayotte, Nova Kaledonija, Francoska Polinezija, St. Pierre in Miquelon, Francosko južno ozemlje in ozemlja na Antartiki, Wallis in Futuna Nizozemske OCT: Aruba, Nizozemski Antili Države s posebnim odnosom s kraljevino Dansko: Grenlandija</p>

Vir: za ACP države: internet 12
za OCT: internet 9

Priloga C: Francoska razvojna pomoč

	države in območja
Prednostno solidarnostno območje	Libanon, ozemlja pod palestinsko upravo, Jemen, Alžirija, Maroko, Tunizija, Južna Afrika, Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Centralna Afriška Republika, Čad, Komori, Kongo, Slonokoščena obala, Džibuti, Eritreja, Etiopija, Gabon, Gana, Gambija, Gvineja, Gvineja Bissau, Ekvatorialna Gvineja, Kenija, Liberija, Madagaskar, Mali, Mavretanija, Mozambik, Namibija, Niger, Nigerija, Uganda, Demokratična Republika Kongo, Ruanda, Sao Tome in Principe, Senegal, Sierra Leone, Sudan, Tanzanija, Togo, Zimbabve
C2D	Slonokoščena Obala, Kamerun, Kongo, Demokratična Republika Kongo, Gvineja, Liberija, Mozambik, Mavretanija, Burundi, Madagaskar, Gana, Ruanda, Uganda, Tanzanija, Sao Tome in Principe, Sierra Leone, Sudan, Bolivija, Honduras, Malavi, Nikaragva, Myanmar

Vir: OECD 2004a